

Kvinnofrid – Våld i nära relationer

Handlingsplan

En vägledning för personal på Norrmalms
stadsdelsförvaltning

Revidering av handlingsplan från december 2003

Anette Sjöberg
2007 06 05

Innehåll

Snabb checklista	<i>sid.4</i>
Inledning	<i>sid. 5</i>
Syfte med handlingsplanen	<i>sid. 5-8</i>
Bakgrund	
Samverkan	
Nationellt råd	
Operation kvinnofrid i länet	
Kvinnovåldskommissionen	
Kommunens ansvar	<i>sid. 9-11</i>
Lagar som syr socialtjänstens verksamhet	
Anmälningsskyldighet	
Stadsdelsnämndens ansvar	<i>sid. 12-13</i>
Resursgruppen	
Bakgrund för förståelse av problemen	<i>sid. 14-21</i>
Att bli utsatt för våld	
Våldets orsaker och konsekvenser	
Kvinnors reaktioner och strategier mot våldet	
Barnens situation	
Männen som utövar våld	
Hbt relationer	
Hedersrelaterat våld	
Kvinnor med fysiska och psykiska funktionshinder	
Missbrukande kvinnor	
Intern samverkan och ansvarsfördelning	<i>sid. 22-25</i>
Familjeenheten	
Försörjningsstödsenheten	
Sociala enheten	
Socialpsykiatriska enheten	
Äldreomsorgen	
Enheten för omsorg om funktionshindrade	
Förskola/skola	
Övriga nämnder	
Stadsdelsförvaltningen som arbetsgivare	

SNABBGUIDE*sid. 26-32***Handläggning av ärenden rörande våld mot kvinnor*****Insatser i det akuta skedet***

Bemötande

Övrigt att tänka på

Riskbedömning

Fortsatt stöd och hjälp till kvinnan

Dokumentation och sekretess

Insatser för barnen*sid. 33-36***Insatser för männen***sid. 37-38***Andra myndigheter***sid. 39-45*

Rättsligt stöd och skydd

Rättsprocessen

Sjukvården

Förtur till bostad

Externa stödinsatser*sid. 46-53*

För kvinnor och barn

För män

Skyddat boende och insatser i kommunens regi*sid. 54-57***Skyddat boende och insatser i frivilligorganisationers regi***sid. 58-62*

Snabb checklista

I den akuta situationen, behövs det hjälp med:

- tolk *se sid. 27*
- läkarundersökning *se sid. 28, 43- 44*
- polisanmälan *se sid. 28,43*
- hämtning av personliga tillhörigheter i hemmet *se sid. 29*
- ekonomi *se sid. 22, 28*
- skyddade personuppgifter *se sid. 40*
- skyddat boende *se sid. 29, 54-62*
- insatser för barnen *se sid 16-17,22, 27, 32-36*

Mer långsiktiga behov, behövs det hjälp med:

- stödjande samtal *se sid. 22-24, 46-53*
- bostad *se sid.44-45*
- juridiska frågor *se sid. 39-40*
- information om den rättsliga processen, besöksförbud *se sid. 40-43*
- riskbedömning *se sid. 29-31*
- insatser för mannen *se sid. 23, 37-38, 52-53*

Inledning

Stockholms stads program för kvinnofrid handlar ytterst om mänskliga rättigheter och frihet från könsrelaterat våld. Det handlar om alla människors rätt till kroppslig integritet och hälsa oavsett kön, ålder, funktionshinder eller social situation. Ytterst är mäns våld mot kvinnor ett uttryck för bristande jämställdhet mellan kvinnor och män.

Mäns våld mot kvinnor i nära relationer är ett växande folkhälsoproblem, som orsakar stort lidande för både de våldsutsatta kvinnorna och de barn som lever i dessa familjer.

Nästan allt våld mot kvinnor sker i hemmet och utövas av män som kvinnorna bor, eller bott tillsammans med. Det förekommer bland alla samhällsklasser, åldersgrupper och kulturer.

Ett växande problem är även situationen för ungdomar i patriarkala familjer. Det hedersrelaterade våldet som drabbar unga flickor främst, men även pojkar, uppmärksammas allt mer. Skolans och socialtjänstens arbete är av stor betydelse för att förebygga, fånga upp och hjälpa unga som drabbas eller hotas av våld eller begränsningar i sin livsföring.

Det finns även skäl att uppmärksamma det behov av hjälp som kan finnas för hbt-personer, (homosexuella, bisexuella och transpersoner) funktionshindrade kvinnor och missbrukande kvinnor som utsätts för våld inom sin relation.

Våld mot kvinnor kan inte förklaras eller hanteras som annan våldsbrottslighet. Det måste angripas på bred front med samordnade insatser, lagstiftning, åtgärdsprogram och gemensamma krav till myndigheter om förebyggande insatser.

Syfte med handlingsplanen

Bakgrund

I september år 1999 fattade kommunfullmäktige beslut om ”Stockholms stads handlingsprogram för Operation Kvinnofrid. Syftet var att ge stadsdelsnämnderna i uppdrag att skapa en bättre organisation för sina insatser i frågor om mäns våld mot kvinnor och deras barn samt att utveckla stödinsatser för dessa målgrupper. I programmet lades stor vikt vid personalutbildningar i kvinnofridsfrågor och betydelsen av lokala samverkansgrupper. Även kvinnors trygghet i utomhusmiljöer uppmärksammades. I Stockholms stad har stadsdelsnämnderna ansvaret för stöd och hjälp till våldsutsatta kvinnor och deras barn. Vidare uppmanades stadsdelsnämnderna i samband med kommunfullmäktiges budgetbeslut att ta fram lokala handlingsplaner i kvinnofridsfrågor.

Kommunfullmäktige gav i budgetbeslutet för 2005 socialtjänstnämnden i uppdrag att revidera stadens handlingsprogram för Stockholms stads arbete inom Operation kvinnofrid. Det reviderade handlingsprogrammet, Stockholms stads program för kvinnofrid, för programperioden 2006 – 2010, som nu föreligger, syftar till att skapa förutsättningar för likvärdigt arbete med kvinnofridsfrågor i stadens nämnder och bolag. Det tar upp flera olika områden:

- *Stadens ansvar för stöd och hjälp vid kvinnofridsbrott* och det våld som barn och ungdomar utsätts för. Förskolan och skolan har stort ansvar när det gäller att upptäcka, stödja och hjälpa våldsutsatta barn och ungdomar.

- *Staden som arbetsgivare*. Stadsdelsnämnderna ansvarar för att de lokala handlingsplanerna även omfattar insatser för våldsutsatta medarbetare.

- *Stadens insatser vid besöksförbud, grov fridskränkning och kvinnofridskränkning*

- *Stöd till våldsutsatta kvinnor*. Stadsdelsnämnderna ansvarar för att det finns handlingsplaner med rutiner för arbetet med våldsutsatta kvinnor och deras barn och att personalen är utbildad i kvinnofridsfrågor.

- *Stöd och hjälp till kvinnor med funktionsnedsättning*. Stadsdelsnämnden ansvarar för att det finns rutiner kring hur personalen ska arbeta med kvinnor med funktionsnedsättning som utsätts för våld.

- *Stöd och hjälp till drogmissbrukande kvinnor*. Missbrukande kvinnor som utsätts för våld är en mycket utsatt grupp. Stadsdelsnämnderna ansvarar för att de erbjuds behandling för sitt missbruk, samt boende i miljö med enbart kvinnor.

- *Stöd och hjälp till ungdomar utsatta för hedersrelaterat våld*. Både stadsdelsnämnden och utbildningsnämnden ansvarar för att förebygga och hjälpa de unga som drabbas av eller hotas av våld eller begränsningar i sin livsföring.

- *Stöd och hjälp till barn i våldsutsatta familjer*. Stadsdelsnämnden ansvarar för att utreda och besluta om stödåtgärder för barn i våldsutsatta familjer.

- *Stadens arbete med våldsutövande män*. Stadsdelsnämnden ansvarar för att utveckla stödet för behandling av våldsutövande män och att de handläggare som bemöter och behandlar våldsutövande män har en adekvat utbildning och kunskap om mäns våld mot kvinnor i nära relationer.

Handlingsplanen för Norrmalms stadsdelsförvaltning antogs i stadsdelsnämnden dec 2003. Denna handlingsplan är nu reviderad och till grund för denna revidering ligger Stockholms stads program för kvinnofrid.

För att handlingsplanen ska fylla sitt syfte bör det framhållas att den ska vara tillgänglig för all personal i samtliga enheter inom stadsdelsförvaltningen. Den ska förankras i organisationen och uppdateras utifrån att nya kunskaper tillförs.

Syftet med handlingsplanen är att utsatta kvinnor och barn skall få ett professionellt stöd och bemötande genom att:

- det skapas fungerande rutiner och en gemensam policy för stadsdelen runt problematiken våld mot kvinnor.
- att personalen inom stadsdelens olika verksamhetsdelar tillförs information och kunskap om problematiken runt våld mot kvinnor, samt om de resurser som finns tillgängliga i vår stadsdel och externt.

Handlingsplanen fokuserar på kvinnomisshandel, då det är vanligast förekommande. Det bemötande och omhändertagande som förespråkas är dock detsamma oavsett vilken typ av nära relation personen vi möter lever i.

Samverkan

För att handlingsplanen ska bli framgångsrik är det absolut nödvändigt med samverkan och gemensamt synsätt mellan alla berörda enheter/ instanser som den enskilde kvinnan kommer i kontakt med. Våldet har flera aspekter; sociala, ekonomiska, juridiska och psykologiska och därför är det av vikt att samarbete förekommer inte bara i stadsdelsförvaltningens olika verksamhetsområden utan även mellan socialtjänst, hälso- och sjukvård, rättsväsende samt kvinno- och brottsofferjourer.

Nationellt råd

Under åren 2000 – 2004 arbetade **Nationellt råd för Kvinnofrid** på uppdrag av regeringen. Rådets uppdrag var att fördjupa kunskaperna om mäns våld mot kvinnor samt finna ytterligare vägar att skydda kvinnor mot våld. Rådets arbete har bland annat resulterat i en skriftserie som tar upp följande begrepp för våld:

- fysiska övergrepp
- psykiska övergrepp
- ekonomiska övergrepp
- sexuellt utnyttjande

Stockholm stads program för kvinnofrid ansluter sig till ovanstående begrepp. När åtgärder rör barn ska det särskilt beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver.

Vidare finns **Nationell myndighetssamverkan för kvinnofrid**, där cirka 15 olika myndigheter finns representerade.

Operation Kvinnofrid i länet

Operation Kvinnofrid är ett samverkansarbete som påbörjades 1996 med målet: **Att i samverkan öka medvetenheten och kunskapen om mäns våld mot kvinnor i nära relationer samt motverka våld mot kvinnor och barn.**

Operation Kvinnofrid representeras av Länsstyrelsen i Stockholms län, Polismyndigheten i Stockholms län, Stockholms stad, Stockholms läns landsting, Statens folkhälsoinstitut, Kriminalvården, Socialstyrelsen, Åklagarmyndigheten i Stockholms län, Kommunförbundet Stockholms Län (KSL), Brottsoffermyndigheten, Brottförebyggande rådet (BRÅ) och Integrationsverket.

Operation Kvinnofrid har också genomfört omfattande informationsinsatser som enligt planerna kommer att fortsätta. Avsikten har varit att synliggöra våldet mot kvinnor och att uppmåna utsatta kvinnor och personer, som har kontakt med dessa, att göra något åt situationen. I denna satsning har det även ingått utbildning för delar av polis och socialsekreterargruppen.

Ett av målen för Operation Kvinnofrid är att socialarbetare, förskole-och skolpersonal, fritids- och ungdomsledare och liknande yrkesgrupper ska få en grundläggande kunskap om våldsutsatta kvinnors och barns situation samt om de personer som utövar fysisk och/ eller psykiskt våld.

Kvinnovåldskommissionen (SOU 1995:60) föreslog att kommunerna utarbetar särskilda åtgärdsprogram för socialtjänstens handläggning av frågor som rör våld mot kvinnor. Åtgärdsprogram och gemensamma strategier kan vara medel som främjar samsyn och ett enhetligt förhållningssätt hos olika handläggare/arbetsgrupper. Det övergripande syftet med ett handlingsprogram är, att det skall verka som ledstjärna för myndighetens personal i handläggningen av ärenden.

Ett handlingsprogram bör ha sin utgångspunkt i den lokala verksamhetens resurser, erfarenheter och kompetens samt vara förankrad på ledningsnivå. Den måste uppdateras regelbundet och all berörd personal måste ha kunskap om innehållet.

Personal inom socialtjänsten måste ha specifika kunskaper om problematiken kring våld mot kvinnor för att insatserna ska bli effektiva. Genom att höja kunskapsnivån blir de utsatta kvinnorna bättre uppmärksammade och får rätt hjälp.

Det är viktigt att framhålla, att kompetensutveckling i frågan om våld mot kvinnor måste vara fortlöpande och kontinuerlig om kunskaperna ska kunna hållas aktuella. Utbildningar ska omfatta både kvinnans, barnens och männens situation.

Ny kunskap i kombination med den erfarenhet socialtjänsten bygger upp bidrar till att nya metoder kan utvecklas. Kunskapen bör finnas inom hela organisationen och på samtliga nivåer. Därför är det viktigt att utbildning erbjuds till alla personalgrupper som kommer i kontakt med kvinnor som utsatts för våld och barn som växer upp i våldsutsatta familjer.

Kommunens ansvar

Våren 1998 antog riksdagen regeringens proposition Kvinnofrid 1997/1998:55, ett omfattande åtgärdsprogram för att bekämpa våldet mot kvinnor. De centrala utgångspunkterna var en förbättrad lagstiftning, förebyggande insatser och ett bättre bemötande av utsatta kvinnor.

Dessa förebyggande insatser och det bättre bemötande som man talar om innebär ju i praktiken, att de personer som är anställda inom kommuner och landsting och som är de första som träffar på, eller uppmärksammar, våldet i nära relationer, måste utbildas och hitta fungerande samarbetsformer. Socialstyrelsen har fått i uppdrag att leda socialtjänstens utvecklingsarbete i frågor som rör våld mot kvinnor.

Lagar som styr socialtjänstens verksamhet

Kommunens ansvar när det gäller sociala frågor regleras i ***Socialtjänstlagen (2001:453)***

2 kap 1 § *Varje kommun svarar för socialtjänsten inom sitt område*

2 § Kommunen har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver. Detta ansvar innebär ingen inskränkning i det ansvar som vilar på andra huvudmän.

Denna lag är en ramlag, som innehåller dels tvingande regler för kommunerna, men också en rad uppgifter som kommunerna bör fullgöra. Dessa är dock beroende av beslut och resurser inom kommunen. Kommunerna har en hög bestämmanderätt kring egna angelägenheter. Staten, det vill säga riksdag och regering, med länsstyrelserna som förlängda armar i regionerna, fattar beslut och ger uppdrag åt statliga myndigheter, men också åt kommuner och landsting. Sedan är det kommunernas ansvar att besluta vilka frågor som ska prioriteras.

Socialtjänstlagen fick en ny paragraf, som efter senaste ändringen av lagen finns i

5 kap 11 § under rubriken Brottsoffer:

Socialnämnden bör verka för att den som utsatts för brott och dennes anhöriga får stöd och hjälp. Socialnämnden bör härvid särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp i hemmet kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.

Socialnämnden bör (ändras till skall vid lagändring som träder i kraft 2007 07 01) verka för att den som utsatts för brott och dennes anhöriga får stöd och hjälp. Socialnämnden ska härvid särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp i hemmet kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.

Nämnden bör också beakta att barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående vuxna är offer för brott och kan vara i behov av stöd och hjälp.

När det gäller barnen finns det flera paragrafer i *Socialtjänstlagen* att beakta:

1 kap. 2 § *När åtgärder rör barn skall det särskilt beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver. Med barn avses varje människa under 18 år*

3 kap. 5 § *Socialnämndens insatser för den enskilde skall utformas och genomföras tillsammans med honom eller henne och vid behov i samverkan med andra samhällsorgan och med organisationer och andra föreningar.*

När en åtgärd rör ett barn skall barnets inställning så långt det är möjligt klarläggas. Hänsyn skall tas till barnets vilja med beaktande av dess ålder och mognad.

5 kap. 1 § 5:e st. *Socialnämnden skall i nära samarbete med hemmen sörja för att barn och ungdomar som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver och, om hänsynen till den unges bästa motiverar det, vård och fostran utanför det egna hemmet.*

Våld i nära relationer är ett socialt problem som omfattar såväl den utsatta kvinnan som mannen och eventuella barn. En helhetssyn på våld i nära relationer är avgörande i socialtjänstens arbete. Varken barnet eller dess föräldrar blir bäst hjälpta av insatser som endast fokuseras på barnets behov men i 1 kap 2§ slås det fast att företräde ska ges till barnets behov om det föreligger motstridiga intressen.

Socialtjänsten ansvarar också för att det stöd som ges till våldsutsatta kvinnor och deras barn beaktar den enskildes ansvar. Det innebär att socialtjänstens arbete ska bygga på respekt för människors självbestämmanderätt och integritet och stödet ska inriktas på att frigöra och utveckla kvinnas egna resurser och bygga på respekt för kvinnans egna val.

Anmälningsskyldighet

14 kap.1§

Anmälan om missförhållanden.

Var och en som får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd bör anmäla detta till nämnden.

Myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom samt andra myndigheter inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd. Detta gäller även dem som är anställda hos sådana myndigheter. Sådan anmälningsskyldighet gäller också dem som är verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet som berör barn och ungdom eller annan yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet inom hälso- och sjukvården eller på socialtjänstens område. För familjerådgivning gäller istället vad som sägs i tredje stycket.

De som är verksamma inom familjerådgivning är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om att ett barn utnyttjas sexuellt eller misshandlas i hemmet.

Myndigheter, befattningshavare och yrkesverksamma som anges i andra stycket är skyldiga att lämna socialnämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av skydd.

Enligt Föräldrabalken, 6 kap. 1 § har ett barn rätt till omvårdnad trygghet och en god fostran. Barn ska behandlas med aktning för sin person och egenart och får inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling (det så kallade aga-förbudet).

Anmälan om missförhållanden i omsorger om äldre och funktionshindrade

Enligt Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd SOSFS 2000:5 skall det i varje kommun finnas skriftliga instruktioner för handläggning av anmälningar enligt

14 kap 2§

Varje kommun skall se till att den personal inom omsorgerna och de frivilligarbetande som omfattas av dessa föreskrifter och allmänna råd får kunskap om instruktionerna. Personalen skall kontinuerligt informeras om anmälningsplikten.

Kommunen skall säkerställa att föreskrifterna i 2 kap 5§ socialtjänstlagen tillämpas:

- I verksamhet som kommun genom avtal har överlämnat till enskild att utföra.*
- I sådan verksamhet från vilken kommunen upphandlar tjänster för att fullgöra skyldigheter enligt socialtjänstlagen.*
- Kommunen bör löpande sammanställa inkomna anmälningar och ange vilka åtgärder som vidtagits. Stadsdelsnämnden bör årligen infordra information om inkomna anmälningar i enskild verksamhet som kommunen har tillsyn över eller verksamhet som kommunen genom avtal har överlämnat till enskild att utföra.*

Anmälan om missförhållanden i omsorger om funktionshindrade

- Alla som i sin yrkesutövning kommer i kontakt med funktionshindrade som beviljats stöd enligt Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) 24a § ska anmäla övergrepp.*

Förtydligandet i lagen trädde i kraft 1 juli 2005. Personalen måste vara uppmärksam på tecken som kan visa att kvinnan inte behandlas väl.

I enskild verksamhet vilar det på den verksamhetsansvarige att:

- upprätta skriftliga instruktioner
- ta emot anmälningar
- göra utredningar
- registrera inkomna anmälningar samt informera personal.

En kopia av instruktionerna skall lämnas till stadsdelsnämnden och länsstyrelsen.

Stadsdelsnämndens ansvar

Stadsdelen Norrmalm kan sägas utgöra stadens hjärta. En spännande stadsdel som rymmer både storstadens puls kring city och närmast småstadsideyll i Birkastan. Här bor ca. 63000 människor men betydligt fler kommer till stadsdelen varje dag för att arbeta, roa sig eller handla.

Stadsdelsnämnden har ansvaret för att den lagstiftning, de rekommendationer, råd och riktlinjer för arbetet med familjer där våld förekommer, följs och upprätthålls samt att handlingsplanen för Stockholm, som beslutats av kommunfullmäktige, omsätts i praktiken. Det innebär att varje stadsdelsnämnd skall upprätta en lokal handlingsplan, förankra denna i organisationen och se till att den uppdateras utifrån att nya kunskaper tillförs samt i samband med att resurspersoner slutar och ny personal anställs.

Resursgruppen

Resursgruppen för kvinnofrid på Norrmalm är en grupp med representanter från olika verksamheter inom förvaltningen; skolan, barnomsorgen, äldreomsorgen, socialpsykiatri, försörjningsstödsenheten, familjeenheten och sociala enheten. Gruppen har träffats ca två gånger per termin under lång tid och under årens lopp varierat i storlek och grad av aktivitet. Gruppen fungerar som ett stöd och en informationskanal till anställda inom hela förvaltningen i frågor rörande våld mot kvinnor – våld i nära relationer.

Gruppen har bland annat sett över arbetsrutiner, anordnat utbildningsdagar för stadsdelens personal runt kvinnofridsfrågor, producerat informationsmaterial och haft samarbete med andra myndigheter som t.ex. polis, åklagarmyndighet, Mansjouren och Bågen (Barn- och ungdomspsykiatri). Dessutom har gruppen lyft fram och diskuterat olika problemställningar och försökt hitta lösningar på dessa.

Stadsdelsförvaltningen arbetar även på att hitta former för **samverkan** med frivilligorganisationer, hälso-och sjukvård, rättsväsendet, kyrkan, andra myndigheter etc. Idag pågår ett visst samarbete men för att nå så många kvinnor som möjligt och för att kunna hitta bättre former för att förebygga fortsatt våld krävs ett utökat samarbete.

Undersökningar har visat att samarbete mellan skola och socialtjänst i kommunerna har brister när det gäller frågan om att anmäla barn som far illa. För att komma tillrätta med bristerna är det av stor vikt att utveckla rutiner och interna samverkansformer.

Ansvarig chef

Stadsdelsdirektören har till ordförande i den lokala samverkansgruppen utsett Eva Folke, biträdande avdelningschef vård och omsorgsavdelningen och enhetschef sociala enheten.

Resursgruppen för kvinnofrid på Norrmalm

Gruppledare

<i>Eva Folke</i>	50809380 076-1209380	Biträdande avdelningschef vård och omsorgsavdelningen, enhetschef sociala enheten eva.folke@norrholm.stockholm.se
<i>Susanna Halldin</i>	50809353 076-1209353	Biträdande enhetschef socialpsykiatriska enheten susanna.halldin@norrholm.stockholm.se
<i>Håkan Jakobsson</i>	4570750	Speciallärare, Vasa Real hakan.jakobsson@norrholm.stockholm.se
<i>Katarina Jonsson</i>	508 09 528 076-1209528	Vårdplanerare, äldreomsorgen katarina.jonsson@norrholm.stockholm.se
<i>Kirsti Kanttikoski</i>	50809328	Socialsekreterare, försörjningsstödsenheten kirsti.kanttikoski@norrholm.stockholm.se
<i>Anette Sjöberg</i>	50809391 076/1209391	Socialsekreterare, sociala enheten anette.sjoberg@norrholm.stockholm.se
<i>Regina Ströhm</i>	50809190 076/1209155	Enhetschef, förskolorna Mitt i City regina.strom@norrholm.stockholm.se
<i>Ulrika Zeidlitz</i>	50809366 076/1209366	Socialsekreterare, barngruppen, familjeenheten ulrika.zeidlitz@norrholm.stockholm.se
<i>Jasminka Sela</i>	50809415 076/1209415	Biståndsbedömare, enheten för omsorg om funktionshindrade. jasminka.sela@norrholm.stockholm.se

Bakgrund för förståelse av problemet

Att bli utsatt för våld

Våld mot kvinnor är ett brott, som all annan misshandel. Kvinnomisshandel är ett allvarligt samhällsproblem. Våldet är ett hinder för den enskilda kvinnans rättstrygghet och därmed också ett hinder för den fortsatta utvecklingen mot jämställdhet mellan män och kvinnor. Nästan allt våld mot kvinnor sker i hemmet och utövas av män som kvinnorna bor, eller bott, tillsammans med. Det förekommer i alla samhällsklasser, åldersgrupper och kulturer. Våldet kan inte ses som ett relationsproblem. Kvinnan är inte medansvarig, även om misshandeln föranletts av gräl mellan kvinnan och mannen. Att gräla är ett relationsproblem, men att misshandla är ett brottsligt beteende, som den våldsutövande är ansvarig för.

Våldets orsaker och konsekvenser

Mäns våld mot närstående kvinnor kan inte förklaras på något enkelt sätt. Det finns många teorier om våldets orsaker och mekanismer, som söker förklaringar hos individer, relationer, situationer och samhällsstruktur. Våldet kan se olika ut, men det är alltid de män, som utövar våldet, som är ansvariga för det.

Att utsättas för psykiskt, fysiskt och sexuellt våld av en närstående person leder alltid till medicinska och sociala konsekvenser och ger psykologiska men. Kvinnor som blir utsatta för våld får ofta en bristande tillit till människor som vill hjälpa henne, vilket gör att hon inte förmår berätta vad som har hänt eller inte förväntar sig att bli trodd. Hon kan också ångra det hon berättat om och senare förneka det. Hon blir ofta rädd och osäker och kan då bli aggressiv även mot den som vill hjälpa henne. Aggressionen beror på den förnedring hon utsatts för och den skam hon känner över detta och över att behöva söka hjälp. Ibland kan hon uppleva kontakten med myndigheterna som så hotfull mot sig själv, sina barn och sitt förhållande, att hon inte vill ha någon insyn. Ibland förbjuder mannen henne att ha kontakt. I vissa fall har mannen brutit ned kvinnans självförtroende i så hög grad, att hon inte tror att hon kan få hjälp eller att hon kommer att förlora sina barn om hon söker hjälp.

Många kvinnor som misshandlas har barn. Kvinnovåldskommissionen skriver: ”I familjer där modern misshandlas av fadern sviktar i regel båda föräldrarna i sin föräldraroll. Föräldrarnas energi och uppmärksamhet fokuseras på den kris som de lever i. En kvinna som lever i ett kroniskt tillstånd av skräck och oro är dåligt rustad att tillgodose sitt barns känslomässiga behov. Faderns tid och energi ägnas åt att försöka skaffa sig kontroll över hustrun. Föräldrarna orkar därför inte se och tillfredsställa barnens behov av trygghet och omsorg, utan barnen försummas.”

Det förekommer att misshandel inbegriper våldtäkt. Detta kan vara mycket svårt för kvinnan att berätta om. Kvinnor som blivit fysiskt, psykiskt och sexuellt misshandlade visar ofta tecken på samma symtom som människor som lever med posttraumatiskt stressyndrom (efter exempelvis svåra krigsupplevelser). Andra vanliga följder är depression och även en förhöjd risk för självmordsförsök.

Kvinnors reaktioner och strategier mot våldet

Det finns kvinnor som går vid första slaget och andra som tvingas leva med mannens hot och våld under lång tid. Aktuell forskning visar, att det är vanligt att kvinnor växlar mellan att anpassa sig och hoppas att våldet ska upphöra och att göra uppbrottsförsök, vilka kan vara många och ta sig olika uttryck.

Misshandel inom ett förhållande skiljer sig väsentligt från andra våldsbrott. Mannen och kvinnan är beroende av varandra känslomässigt och genom gemensamt boende, gemensam livshistoria, barn, vän- och släktkrets, ekonomi och en från början planerad gemensam framtid. Då en separation väl sker, har den ofta föregåtts av många försök till uppbrott.

Normaliseringsprocessen

Forskningen talar om våldets normaliseringsprocess, där kvinnan tar på sig skulden för det våld hon utsätts för och anpassar sig till den rådande maktstrukturen i samhället och i relationen. Kvinnans underordning blir särskilt tydlig i ett misshandelsförhållande. Våldprocessen kännetecknas av att våldet gradvis normaliseras och blir ett normalt inslag i vardagen. Kvinnan lägger ofta skulden för misshandeln på sig själv eller på yttre omständigheter – inte på mannen.

Begränsningar av kvinnans livsrum

Kvinnomisshandel handlar inte bara om det fysiska våld som kvinnor utsätts för utan även om att begränsa en kvinnas livsrum. Under normaliseringsprocessen utvecklar de två parterna varsin strategi för att uppnå bestämda mål: mannens mål är att vidmakthålla och stärka kontrollen över kvinnan. Kvinnans mål är till att börja med att få slut på våldet, sedan att anpassa sig och till sist att överleva.

När första slaget kommer är misshandelsprocessen redan långt fortskriden. Sakta men säkert har kvinnans livsrum begränsats och hennes utrymme minskat, både vad gäller sociala aktiviteter och inre självkänsla. Anpassningen belyser varför kvinnorna inte går. Det visar att själva våldet inte är det första som påverkar förhållandet negativt. Mannens vilja att kontrollera kvinnans hela livsrum är det centrala och våldet blir ett medel att upprätthålla kontrollen och makten över henne.

Livsrummet för sociala aktiviteter kan begränsas på flera sätt. Kvinnan kan till exempel avstå från att umgås med vänner för att han inte gillar dem, sluta ha kontakt med sin familj för att han blir avundsjuk och liknande som gör att den plats hon tidigare tog minskar.

Den inre självkänslan påverkas ofta i samband med att de yttre aktiviteterna begränsas. Ju färre människor kvinnan kommer i kontakt med desto färre ”speglingsytor”. Mannen blir så småningom den enda hon har att bli bekräftad av och den bild han har av henne blir den bild hon får av sig själv.

Förskjutning av orsak

Initialt blir kvinnan chockad, förklarar våldet som en olyckshändelse, lägger kanske skulden på mannen men tror på hans försäkran om att det inte ska upprepas. Efter en tid blir våldsepisoderna hängande i ett insiktsmässigt tomrum där våldet inte har någon orsak. Kvinnan kan inte förutse vad som kan komma att utlösa nästa våldshandling. Våldet får till slut bara en orsak: hon själv. Gradvis börjar kvinnan se sig själv genom mannens ögon, vill ändra det hon ser och göra som han vill.

Hon börjar acceptera mannens motiv till varför han slår: att hon inte är som en riktig kvinna ska vara, att hon måste lära sig att bli en sådan, att hon måste förändras. Det är hon som bär skulden.

Växling mellan våld och värme

Det är känt att effekten av tortyr förstärks när smärta och omsorg växlar. Offret känner tillgivenhet när pinan uteblir. Mannen är den som tröstar och kvinnan och hennes behov av lugn och ömhet är stort. Beroendet av mannen ökar.

Brist på gränser

Gränsen mellan vad som är acceptabelt och inte acceptabelt suddas ut. Gränsen mellan att vara mer eller mindre underordnad kvinna och en kvinna i underkastelse suddas ut. Gränsen mellan en auktoritär man och en våldsman suddas ut.

Isolering

Isoleringen gör att mannen får monopol på kvinnans känsloliv och på alla hennes sociala upplevelser. Ju mer kringskuren en kvinnas värld blir desto mindre möjligheter har hon att värdera och jämföra sina upplevelser med andras. De goda, lugna stunderna då mannen är snäll och omtänksam framstår som mer positiva än vad de egentligen är och får större betydelse än de onda.

Kvinnan har inte längre någon makt över sitt liv. Hon har blivit ett offer och har svårt att välja själv. Hon blir kvar i förhållandet och måste få hjälp att komma ur situationen och förändra den bild av sig själv hon tagit över från mannen. Hon behöver hjälp att återskapa sin personlighet och få kraft att ta egna beslut och agera igen.

När en kvinna söker hjälp efter ett övergrepp är hon i en akut kris, där hon oftast upplever att hon förlorat kontroll över sig själv och omgivningen. Vanliga symtom är ångest och rädsla, skuld och skamkänslor, otrygghet och sömnproblem tillsammans med kroppsliga symtom eller skador.

Genom barnen binds makarna till varandra även om kvinnan lämnar mannen. För en del kvinnor är det tanken på barnens väl som avgör att hon till slut lämnar mannen. I andra fall kan barnen vara skälet till att hon stannar kvar. En del kvinnor kan inte lämna mannen av rädsla för att våldet ska bli ännu värre om hon bryter förhållandet. Han har kanske hotat att döda henne om hon överger honom.

Kvinnan kan vara rädd att möta mannen efter en separation av rädsla för ytterligare våld, men också av rädsla för sina egna dubbla känslor, som trots allt kan förmå henne till att återvända till förhållandet.

Barnens situation

Att barn far illa av misshandel är väl känt. Lagstiftningen i Sverige förbjuder barnaga. Men den direkta eller indirekta våldsrisken som barn utsätts för i familjer där mamman misshandlas har ofta negligerats. Istället har fokus riktats mot mammans situation och hennes förhållande till mannen. Barnen påverkas dock alltid på något sätt i familjer där våld förekommer.

Barnen i dessa familjer känner i princip alltid till våldet. Även mycket små barn kan känna att någonting är fel och uppleva att det finns en hotfull situation i familjen.

Flera forskningsprojekt om barn till misshandlade kvinnor beskriver barnens och ungdomarnas ångest över att inte förstå vad som händer, inte veta vad som ska hända härnäst och över att inte kunna påverka situationen. De känner maktlöshet, litar inte på vuxna och anstränger sig för att hålla våldet inom familjen dolt för andra.

Konsekvenser av våld i familjen kan upptäckas på barn i alla åldrar. De allra minsta barnen kan drabbas genom att mamman får svårare att knyta an till barnet när hon själv är rädd och befinner sig i en hotfull situation. Barn i förskoleåldern riskerar att bli försummade. Föräldrarna är så upptagna av sina egna konflikter, att de inte känslomässigt hinner med barnen.

De lite äldre barnen och ungdomarna har ofta svårigheter i skolan på grund av koncentrationssvårigheter och lyckas sämre än de egentligen borde. Tyvärr händer det, att barn bedöms som särskolemässiga, men att det senare kommit fram, att svårigheterna med inläringen snarare handlat om familjeproblematik. Det är också vanligt att dessa barn har svårt med kamratrelationer och ibland mobbas, alternativt själva tar till våld. Många kostnadskrävande insatser för barn har misslyckats därför att man inte förstått grundproblematiken.

Barn som lever i familjer där de blir vittne till våld och samtidigt utsätts för våld själva får allvarliga psykiska skador. Undersökningar visar, att minst en fjärdedel av barnen i familjer där mamman misshandlas också själva blir slagna. De utsatta barnen berättar oftast inte om våldet, utan lär sig att det är något man håller inom familjen. De lär sig samtidigt, att våld är tillåtet att använda av vuxna för att uppnå sina syften.

En dansk undersökning (Christensen 1988) visar, att man i många familjer aldrig pratar om våldet. Tvärtom kanske föräldrarna förnekar det inträffade inför barnet eller låtsas som om ingenting har hänt. Detta får barnen att tystna, gömma sina minnen och ibland tvivla på vad de faktiskt upplevt. Detta kan gälla även misshandlade kvinnor, särskilt i de fall männen förnekar misshandeln. Kvinnan kan känna det som om hon är psykiskt sjuk och att hon är gift med två män, en som slår och en som är vänlig och charmerande. Det händer också att barnen bevittnar våldtäkter, vilket är ännu mera obegripligt för ett barn och ännu mera skamfyllt för mamman.

En lagändring som trädde i kraft nov 2006 innebär att barn som bevittnat våld eller andra övergrepp, av eller mot närstående vuxna, är offer för brott och ska ha rätt till brottsskadeersättning från staten.

Männen som utövar våld

Nästan allt våld mot kvinnor utövas av närstående män. Enligt de norska psykologerna Per Isdal och Marius Råkil hittar våldsutövande män olika strategier för att förhålla sig till och förklara sitt våldsbeteende och de fyra mest typiska sätten är:

- Osynliggörande. Mannen döljer våldet för sig själv och andra för att slippa förhålla sig till det. De kan t ex åberopa minnesförlust p g a att de var berusade. Om kvinnan försöker tala om våldet möts hon av tystnad, flykt, ilska eller motangrepp. Många män undviker också att själva tänka på våldet genom att fokusera på andra positiva saker de gjort eller kan göra.

- Externalisering. Männen förklarar sitt beteende såsom orsakat av något utanför dem. Skulden och ansvaret läggs på någon annan. Det var kvinnan som provocerade, det var p g a alkohol, det berodde på jobbsituationen etc. Männen blir offer för saker de inte kan styra.

- Förnekande/ bagatellisering. Våldet omtolkas och görs mildare och mera ofarligt än det var, både kvantitativt och kvalitativt. Tio gånger blir ett par gånger och det var egentligen inte så hårt. Även språkligt bagatelliseras våldet genom att använda ord som ” det blev bråk, vi hade en fajt” osv.

- Fragmentering. För mannen blir våldet en mycket liten del av en helhet. Det har bara hänt ett par gånger, normalt sett är han snäll och älskar sin fru/partner. Medan våldet för kvinnans del upplevs som något hon hela tiden måste förhålla sig till.

Hbt (homosexuella, bisexuella och transpersoners) relationer

På samma sätt som i heterosexuella relationer förekommer våld mellan personer av samma kön som lever tillsammans. Från att till en början ha betraktat och definierat partnerrelaterat våld uteslutande som mäns våld mot kvinnor, har man med tiden kommit att uppmärksamma motsvarande faktorer och problem även i hbt relationer. Erfarenheter och forskning visar att problematiken i stort sett ser likadan ut som i heterosexuella parrelationer. Makt och kontroll är centrala begrepp. I hbt relationer där våld förekommer, finns ofta också aspekter som försvårar situationen. Ett exempel är att stereotyperna för offer (kvinna) och förövare (man) inte stämmer. Det kan även finnas hinder i arbetet mot våld som är specifika för hbt relationer. Exempel på det är att förekomsten av våld inte alltid erkänns bland hbt personer, att homofobi och heterosexism hindrar identifieringen av brott eller gör att hbt personer inte får det stöd heterosexuella kan få.

Hedersrelaterat våld

Unga kvinnor som växer upp i Sverige med föräldrar som kommer från länder med andra traditioner och synsätt på familj och förhållanden mellan könen kan hamna i kulturkonflikter. Rädslan för att familjebanden ska upplösas och att flickan ska bete sig på ett sätt som inte kan accepteras av släkten, kan göra att flickan övervakas extra noga. Kontrollen kan övergå i öppna konflikter och bruk av våld och andra övergrepp. Fenomenen härrör främst från tradition och är inte kopplade till någon särskild religion, utan förekommer i såväl kristna som muslimska familjer.

I dessa starkt patriarkala familjer är fadern familjen tydliga överhuvud. Tillsammans med manliga släktingar ansvarar han för kontrollen av kvinnornas sexualitet. Sex utanför äktenskapet anses oacceptabelt och faderns uppgift är att se till att döttrarnas oskuld bevaras tills de är gifta. Misslyckas fadern med detta skadas hans och familjens heder.

Döttrarna befinner sig längst ned i familjehierarkin, vilket bland annat yttrar sig i inskränkningar i deras rörelsefrihet, umgänge, klädsel och vad de får göra. Ju äldre flickorna blir, desto mindre handlingsutrymme har de. Det motsatta gäller för pojkarna. En del flickor lever i en outhärdlig situation och väljer att rymma eller söka hjälp utifrån. Att vända sig till någon utomstående för att söka hjälp innebär ett stort steg, eftersom det ses som ett svek mot familjen. Ett skäl till att hon ofta väntar länge med att be om hjälp hos någon utomstående är dels att hon egentligen inte vill smutskasta sin familj och dels att hon är rädd för repressalier.

Våldet kan även drabba pojkar, t ex om de inte vill gifta sig med någon som föräldrarna/slakten har valt. Pojken/mannen kan bli utstött och förföljd om han inte litar sig med och beskyddar flickor som inte fogar sig. Det kan också bli problem om han inleder en relation med en flicka mot flickans familjs vilja eller om han inleder en relation med en flicka som anses höra till en annan man. Homosexualitet och samkönade relationer är inte heller accepterade i patriarkala familjesystem och anses bringa skam över familjen. Alla dessa situationer kan leda till hedersrelaterat våld.

Kvinnor med fysiska och psykiska funktionshinder

En kvinna med funktionshinder kan utsättas för samma typer av våld som alla andra kvinnor, men eftersom hon ofta är beroende av andra för att klara sitt dagliga liv, finns det ytterligare sätt att kränka eller våldföra sig på henne. Det kan t. ex handla om att:

- någon utger sig *felaktigt för att företräda* den funktionshindrade och kan därmed komma över pengar eller andra tillgångar.
 - försummelse som *vanvård*, att den funktionshindrade inte får hjälp med sin hygien, otillräcklig mat, felaktig medicinering, inte får tillgång till telefon etc.
 - *sexuellt utnyttjande* genom att anhöriga eller vårdare eller andra kräver sexuella tjänster för att ge den funktionshindrade den hjälp hon behöver.
- Kvinnor med funktionshinder är ofta rädda att bli ensamma och isolerade. Den rädslan kan göra att de har särskilt svårt för att lämna ett destruktivt förhållande. Funktionshindrade kvinnor löper också risk att utsättas för våld från medboende och från personal.

Det finns tre faktorer som bidrar till att funktionshindrade kvinnor är mindre benägna än andra att anmäla övergrepp:

- känsla av skam. Självkänslan är ofta redan låg hos dessa kvinnor. Hon kan känna sig ful, dum och värdelös- en bild som förövaren ofta präntar in.
- rädslan att bestraffas av förövaren, inte få sin medicin, bli vägrad den hjälp hon är i behov av, bli lämnad ensam och isolerad eller drabbas av fysiskt våld.

- beroendet av mannen. Hon kanske behöver honom för att kommunicera med omvärlden, för att få mat, för att köra fram rullstolen exempelvis.

En vanlig uppfattning är att psykiskt sjuka kvinnor hittar på, eller inbillar sig, att de utsatts för övergrepp. Kanske vårdas de just för att de upplever sådant vi andra inte delar. Mot den bakgrunden är det lätt att avfärda berättelser om övergrepp som vanföreställningar. En bidragande förklaring till psykisk ohälsa kan dock vara att kvinnan utsatts för övergrepp.

Missbrukande kvinnor

Det är vanligt att socialt utsatta, missbrukande kvinnor utsätts för våld och trakasserier. Kvinnor med missbruksproblem sägs ofta vara en av de mest utsatta grupperna när våld mot kvinnor diskuteras. Det påtalas att dessa kvinnor befinner sig i en livssituation som ökar risken att utsättas för våld, men också att de har svårare att få hjälp jämfört med andra våldsutsatta kvinnor. Hjälpn är sällan anpassad efter deras specifika behov.

Missbrukande kvinnor har ofta en låg självkänsla tillsammans med känslor av skam och skuld som ofta förstärks av omgivningens attityder och bemötande.

Kvinnor i allmänhet, och förstås även missbrukande kvinnor, tar ofta på sig skulden själva för det som händer dem. Den missbrukande kvinnans känsla av att hon får skylla sig själv blir ännu tydligare, eftersom hon själv ofta delar uppfattningen att hon genom sitt sätt att leva utsätter sig för våld. En allmän uppfattning i samhället är ju, att det förekommer mycket mera våld i missbrukarkretsar än i övrigt.

Kopplingarna mellan orsak och verkan, våld och missbruk, missbruk och våld, är sällan enkla och entydiga. Män försvarar sig ofta med att han var full och därmed inte ansvarig för sina handlingar, medan kvinnor så gott som aldrig ursäktas för sina handlingar om hon varit påverkad. Tvärtom, då får hon skylla sig själv i ännu högre grad.

Den missbrukande kvinnan kan utsättas för våld av manliga missbrukare som hon ser som försörjare därför att han ger henne alkohol eller droger eller låter henne bo hos sig. Den prostituerade missbrukande kvinnan kan bli misshandlad av sin hallick, som hon samtidigt uppfattar som sin beskyddare gentemot sexköparna. Dessa beroendeförhållanden gör att kvinnan får svårt att freda sig mot misshandel.

Att kvinnor med ett eget missbruk är en så utsatt grupp beror mycket på att de har svårt att få den hjälp de behöver. Socialtjänst, polis och sjukvård ger inte alltid ett bra bemötande. Många missbrukande, misshandlade kvinnor kan vittna om hur de blivit utkörda från akutmottagningar dit de sökt sig till därför att de var påverkade, hur poliser betett sig illa och vägrat ta upp anmälan eftersom kvinnan varit otydlig och förvirrad och hur socialtjänsten fokuserat på missbruket och inte velat, eller vågat, tala om våldet eller erbjudit hjälp i övrigt.

Det är lätt att som myndighetsperson glömma att kvinnan, även om hon missbrukar och har en mängd andra sociala problem, faktiskt har utsatts för ett brott. Hon lever i en relation, som hon, precis som de flesta våldsutsatta kvinnor, kan ha svårt att bryta upp ifrån och möjligheten att få hjälp och att ha någonstans att ta vägen är ytterst begränsad.

Om hon har barn blir det ännu svårare, för hon tror sannolikt att barnen tas ifrån henne, snarare än att hon får hjälp att klara av sin situation.

Det är heller inte alltid så lätt att hjälpa kvinnan, eftersom hennes tillit till människor i allmänhet, och myndighetspersoner i synnerhet, ofta är utomordentligt dålig. Hon betar sig sällan som ett idealiskt offer – hon kan vara svårtillgänglig, misstroende, provocerande, gapig, förvirrad eller stökig, vilket kanske gör att den som försöker hjälpa ger upp – vilket hon i sin tur visste från början, det vill säga att hon inte skulle få någon hjälp. Hennes känsla blir, att hon inte är värd att få hjälp.

Det krävs kunskap, tålamod och styrka för att stå kvar och visa att man står ut med henne och tar henne på allvar.

Intern samverkan och ansvarsfördelning

Familjeenheten

Familjeenheten har ansvar för att våldsutsatta kvinnor som har barn får stöd och adekvata insatser. De ansvarar för att utreda och ge stöd till barn i utsatta situationer. Enheten kan vid behov erbjuda skyddat boende samt hjälpa föräldrarna att få stöd för egen del. Om förövaren är far till barnen, eller har annan nära relation till dem, erbjuds även han stöd och insatser. Om kvinnan inte tar emot hjälp och barnet behöver skyddas kan det bli aktuellt med ett omedelbart omhändertagande av barnet för att sedan utreda vidare.

För barnen finns olika insatser beroende på deras ålder och behov. Om barnen bevittnat våld och /eller själva utsatts för våld utreds detta och dokumenteras. Information om möjlighet till brottskadeersättning ges och ställning till om polisanmälan skall göras eller ej tas. Bedömning av när och hur umgänge mellan barn och förövare ska ske görs och medför ofta svårigheter, exempelvis om kvinnan nekar mannen att träffa barnet och han anmäler henne för egenmäktighet med barn. Mycket arbete läggs ned på att förmå honom att avvakta med att ta ställning till eventuella rättsliga processer.

Barnen får alltid en egen akt. Vårdnadshavarna har rätt att ta del av akten.

Familjeenheten finns representerad i Resursgruppen för kvinnofrid.

Försörjningsstödsenheten

Försörjningsstödsenheten handlägger ärenden om ekonomiskt bistånd, vilket bland annat innebär handläggning av ansökan om försörjningsstöd och speciella ekonomiska ändamål efter individuell prövning. Enheten kommer i sitt arbete i kontakt med våldsutsatta kvinnor och har nära samarbete med andra enheter såsom sociala enheten och familjeenheten.

Vid en första kontakt med försörjningsstödsenheten görs en omfattande ekonomisk utredning. Den kan initialt vara mindre omfattande i ett akut skeende för en våldsutsatt kvinna. En generösare handläggning tillämpas ibland då det kan uppkomma kostnader som har anknytning till akut situation. Det kan till exempel vara ekonomiskt bistånd till eftersändning av post eller ökade telefonkostnader. I de fall kvinnan måste flytta kan boendekostnaden prövas om inte bedömning görs att kvinnan behöver skyddat boende. Särskild hänsyn tas till barnen. I de fall kvinnan är gift med den misshandlande mannen, prövas hennes ekonomi för sig. Om en våldsutsatt kvinna inte redan har en stödkontakt, remitteras ärendet till exempelvis familjeenheten eller sociala enheten.

Försörjningsstödsenheten finns representerad i Resursgruppen för kvinnofrid.

Sociala enheten

Sociala enheten ger stöd och insatser till vuxna personer med missbruks- och övriga sociala problem. Enheten har ett nära samarbete med Landstingets beroendemottagning.

Enheten ansvarar för att ge våldsutsatta kvinnor skydd, stöd och hjälp. Vid behov erbjuds placering i skyddat boende.

Missbrukande, våldsutsatta kvinnor är en mycket utsatt grupp. Enheten ansvarar för att erbjuda dessa kvinnor behandling för sitt missbruk samt vid behov boende i en miljö med enbart kvinnor. Rehabiliteringen ska även omfatta bearbetning av det våld som kvinnorna utsatts för. Är både förövaren och den våldsutsatta kvinnan aktuella på enheten ska de ha olika handläggare. Den våldsutövande mannen ska erbjudas stöd och behandling för sin våldsproblematik. En manlig socialsekreterare på enheten ska utbildas och arbeta speciellt med dessa män.

Enheten ansvarar för att erbjuda de personer över 20 år som utsatts för hedersrelaterat våld, stöd och hjälp och vid behov skyddat boende där det finns kunskaper om hedersrelaterat våld.

Enheten ansvarar vidare för att uppmärksamma det behov av hjälp som kan finnas för hbt personer .

Personal inom enheten har genomgått olika utbildningar i arbetet med våldsutsatta kvinnor och män och ytterligare utbildningar inom detta område planeras.

Sociala enheten finns representerad i Resursgruppen för kvinnofrid.

Socialpsykiatriska enheten

Socialpsykiatriska enheten arbetar med biståndsinsatser riktade till personer med psykiska funktionshinder och anslutande sociala problem. Enheten kommer i sitt arbete ibland i kontakt med våldsutsatta kvinnor och har då möjlighet att ge extra stöd och samtal samt adekvata insatser som hjälp till kontakt med kvinnojourer och vid behov skyddat boende med utbildad personal för kvinnor aktuella på enheten.

Samarbete med andra enheter inom stadsdelen, främst sociala enheten, sker ofta.

Enheten ansvarar för att den personal som arbetar med de psykiskt funktionshindrade har tillräcklig kunskap för att uppmärksamma när någon blir utsatt för våld och att det finns rutiner för hur personal, som uppmärksammar våldet ska föra vidare sina misstankar till en chef, eller annan resursperson, som har mandat och delegation att utreda ytterligare och besluta om åtgärder.

Socialpsykiatriska enheten finns representerad i Resursgruppen för kvinnofrid.

Äldreomsorgen

Äldreomsorgen arbetar med olika former av biståndsinsatser till äldre.

Enheten ansvarar för att det finns rutiner för att den personal som i sitt arbete misstänker att våld förekommer i det egna hemmet, eller inom ett särskilt boende, kontaktar ansvarig chef med delegation att utreda vidare och besluta om åtgärder.

All personal är skyldig att göra en anmälan om man upptäcker allvarliga missförhållanden.

Anmälan kan göras per telefon men skall dokumenteras så fort som möjligt på avsedd blankett.

Samarbete med sociala enheten sker vid behov.

Äldreomsorgen finns representerad i Resursgruppen för kvinnofrid.

Enheten för omsorg om funktionshindrade

Enheten ansvarar för att funktionshindrade, våldsutsatta kvinnor får hjälp och stöd och vid behov skyddat boende anpassat efter den funktionshindrade kvinnans behov.

Samarbete med sociala enheten sker vid behov.

Vikten av att vara lyhörd så att inte signaler från en våldsutsatt kvinna missas framhålls.

Enheten ansvarar för att den personal som arbetar med funktionshindrade har tillräcklig kunskap för att uppmärksamma när någon blir utsatt för våld och att det finns rutiner för hur personal, som uppmärksammar våld mot en funktionshindrad, ska föra vidare sina misstankar till en chef, eller annan resursperson, som har mandat och delegation att utreda ytterligare och besluta om åtgärder.

All personal är skyldig att göra en anmälan om man upptäcker allvarliga missförhållanden.

Anmälan kan göras per telefon men skall dokumenteras så fort som möjligt på avsedd blankett.

Förskola/skola

Andra kommunala verksamheter som har en viktig roll att upptäcka, stödja och hjälpa våldsutsatta barn och ungdomar är bl. a. förskolan, grundskolan och gymnasiet.

Utbildningsväsendet (även friskolor) och dess personal har en nyckelroll vad gäller att upptäcka och hjälpa barn och ungdomar som lever i hem där mamman utsätts för psykiskt, fysiskt och/eller sexuellt våld.

Skolan har också som uppgift att förebygga sexuella trakasserier och annat sexuellt våld som utövas i skolan elever emellan. Det förebyggande elevhälsoarbetet är en av de viktigaste insatserna för att ändra attityder och förebygga våld och kränkningar mot unga flickor och pojkar. Detsamma gäller i frågor om hedersrelaterat våld eller underårigas tvångsäktenskap, bortgifte och könsstympning.

De flesta skolor har följande styrdokument som går igenom vid varje skolstart:

Ordningsregler, antimobbningsplan, krispärm, jämställdhetsplan och likabehandlingsplan.

Dessa dokument går igenom vid varje skolårsstart så att både personal och elever vet vad som gäller.

Skolan har likaså anmälningsskyldighet till socialtjänsten (socialtjänstlagen 14 kap 1§) när barn far illa eller när det bara finns misstanke om det. Varje enskild tjänsteman har ett personligt ansvar att se till att anmälan görs om det finns skäl till oro och att barnet får professionell hjälp då det utsätts för eller bevittnar någon form av våld i familjen. Det är angeläget med en bra samverkan mellan grundskolan och socialtjänsten i stadsdelsnämnderna och tydliga rutiner när det gäller anmälningsskyldigheten.

Större delen av de ungdomar som studerar vid gymnasiet är inte myndiga, vilket innebär att samma regler för anmälningsskyldighet som i grundskolan gäller. När det gäller våld i ungdomars egna nära relationer och sexuella trakasserier samt hedersrelaterat våld har gymnasieskolan en viktig roll som opinionsbildare och kunskapsförmedlare.

Om personalen på förskola/skola misstänker att våld förekommer i barnets hem eller att barnet/ungdomen själv är utsatt för våld ska kontakt tas med Familjeenheten för samtal angående vilka insatser som krävs. Barn på förskola observeras kontinuerligt och om bedömningen görs att ett barn inte mår bra tas kontakt med föräldrarna och vid behov sker anmälan till Familjeenheten via ansvarig chef.

Förskola och skola finns representerad i Resursgruppen för kvinnofrid.

Övriga nämnder

Kulturnämndens integrations- och kulturstöd är av stor betydelse i det förebyggande arbetet mot kvinnofridsbrott.

De tekniska nämnderna har ansvar för trygghetsfrågor i samband med detaljplaner, annan markanvändning samt vid byggnation. Tekniska nämnder har även ansvar t.ex. när det handlar om upplåtelse av reklamplats. Utgångspunkten ska vara barns bästa och icke-kränkande reklam ur ett genusperspektiv.

För stadsdelsförvaltningen som arbetsgivare

Det är viktigt att vara vaksam i de fall där anställda visar symtom eller tecken på att ha varit utsatta för våld i sina nära relationer, för att kunna erbjuda stöd och hjälp. Den anställda ska då hänvisas till socialtjänsten i den stadsdel eller kommun den bor i. Förvaltningens resursgrupp kan hjälpa till med information om vilka kontakter som ska tas utifrån den anställdes situation.

Enligt stadens jämställdhetspolicy ska jämställdhetsarbetet bedrivas på tre nivåer: i personalpolitiken, i stadens verksamheter och i ett omvärldsperspektiv. Arbetet med jämställdhet ska genomsyra alla politikområden och alla verksamheter. Inom förskola, grundskola, gymnasieskola samt fritidsverksamheter ska jämställdhetsarbetet stärkas. (KF-budget, 2006).

SNABBGUIDE - Handläggning av ärenden rörande våld mot kvinnor

Insatser i det akuta skedet -Viktiga telefonnummer

En våldsutsatt kvinna med barn, ej aktuell på någon enhet, som kontaktar stadsdelsförvaltningen för akut hjälp ska få en kontakt på familjeenheten, jourtn 508 09 335.

En våldsutsatt kvinna som inte har barn, och inte är aktuell på någon enhet, skall få en kontakt på sociala enheten, jourtn 508 09 382

Om kvinnan redan är aktuell på en enhet ansvarar denna för en första bedömning av akuta insatser

Vid dubbel aktualitet ska samråd mellan enheterna ske och gemensamt ansvar utifrån varje enhets uppdrag gäller för handläggningen.

I detta avsnitt redovisas först allmänt vad som gäller i kontakten med våldsutsatta kvinnor i det akuta skedet. Därefter beskrivs de grupper som är särskilt utsatta och vilka insatser som finns i stadsdelsförvaltningen

Bemötande

Våga fråga

I de fall kvinnan inte själv berättar, men då du misstänker att hon utsätts för våld är det viktigt att våga fråga. Gå dock varligt fram för att skapa förtroende. Avsätt tid för att lyssna och tänk på att det kan vara första gången kvinnan berättar.

Vinn kvinnans förtroende

Att möta kvinnan med förståelse och respekt är grundläggande. Gör klart för henne att det hon berättar stannar hos den hon berättar det för. Dock gäller anmälningsplikt om hon har barn. Det kan vara farligt för kvinnan om mannen får vetskap om hennes kontakt med dig. Om du behöver berätta för någon ska kvinnan först tillfrågas.

Lyssna och tro

på kvinnan. På grund av känslor av skuld och skam berättar kvinnan till en början bara en liten del av sanningen.

Observera

Kvinnan befinner sig i kris. Bakom sig kan hon ha år av systematisk misshandel. Om hon gör ett förvirrat och/eller splittrat intryck innebär detta *inte* att hon inte är trovärdig. Våldet har inte bara fysiska effekter utan även långtgående psykiska konsekvenser.

Kritisera inte mannen

Genom att kritisera mannen känner sig också kvinnan kritiserad då hon valt att leva med mannen.

Tala om för henne

Misshandeln är inte hennes fel. Ingen har rätt att misshandla henne.

Upprepa information

med tanke på att kvinnan befinner sig i kris.

Tala *inte* om för henne

Tala inte om för kvinnan vad hon ska göra, huruvida hon ska lämna mannen eller inte. Skynda inte på henne innan hon är mogen att fatta ett beslut. Information om normaliseringsprocessen och övrig kunskap runt våld mot kvinnor och dess konsekvenser kan däremot underlätta för henne. Det är viktigt att hon förstår att hon inte är ensam om att ha blivit utsatt för våld och att ansvaret för våldet ligger hos mannen.

Skuldbelägg inte kvinnan

För att hon stannar kvar hos mannen eller går tillbaka till honom. Många kvinnor återvänder till förövaren innan de fattar det slutgiltiga beslutet att lämna honom. Acceptera kvinnan val, oavsett vad hon beslutar

Tolkbehov?

Använd inte anhöriga eller vänner som tolk. Tillkalla alltid professionell tolk, helst kvinnlig eller använd telefontolkning. Låt kvinnan se tolkens namn och godkänna denne.

Tfn till tolkförmedlingen 785 02 90

Finns det barn ?

I en akut situation är det viktigt att fastställa hur pass säkert och tryggt barnet har det. Det måste skyddas från de direkta och indirekta effekterna av våldet. Klarar kvinnan av att ta hand om barnet/barnen eller behöver hon hjälp? Behövs skyddat boende för kvinnan och barnet/barnen? Våldsutsatta kvinnor och barn ska erbjudas placering där de kan få stöd och hjälp och barnet/barnen kan garanteras skolgång. Har barnet/barnen också varit utsatt för våld? Är det så behövs en omedelbar bedömning av barnets/barnens hjälpbehov. Kvinnan behöver också tala om sina barn och informeras om hur hon och barnen ska få hjälp tillsammans. Kvinnan kan ha en stark rädsla för att hennes barn ska tas ifrån henne. Prata med henne om detta och informera om möjligheten till stöd för henne och barnen samt juridisk hjälp.

Mannen

Ha aldrig tvåpartssamtal med mannen och kvinnan. Du vet aldrig vad de gemensamma samtalen kan leda till efter att paret har lämnat rummet. Tänk på att kvinnan gärna tar på sig ansvaret för mannen och hans känslor.

Det är av största vikt att mannen och kvinnan aldrig har samma socialsekreterare. Mannen kan själv vara i behov av stöd och ska erbjudas egen stödkontakt.

Uppmana kvinnan att skaffa läkarintyg

på eventuella skador. Hjälp henne vid behov att komma till vårdcentral/akuten för att få skadorna omsedda, fotograferade och dokumenterade. Tänk på att fysiska och psykiska skador behöver dokumenteras av läkare även om inte kvinnan vill göra polisanmälan denna gång. Rättsintyg, läkarens journalanteckningar och fotografier har bevisvärde om kvinnan senare skulle bestämma sig för att göra polisanmälan.

Personalen vid akutmottagningarna på Karolinska sjukhuset och S:t Görans sjukhus har kontinuerlig utbildning i arbetet med våldsutsatta kvinnor.

Tfn till kurator på KS akutmottagningar 517 720 79 alternativt 517 720 45.

Tfn till kurator på S:t Görans akutmottagning 587 015 55

Tfn till AKV- akutmottagningen för våldtagna kvinnor 616 46 70

Uppmana kvinnan att göra polisanmälan

och förklara varför det är viktigt. Till exempel för att hon ska kunna erbjudas mer omfattande skydd om hon gör en polisanmälan och att hon redan vid anmälan kan begära målsägandebiträde dvs en juridiskt kunnig person som ska ta tillvara målsägandens (kvinnans) intressen och lämna stöd och hjälp under förundersökningen och rättegången.

Det är även viktigt för hennes trovärdighets skull, vid framtida rättsprocesser, uppehållstillstånd, förtur till bostad, vårdnadstvist etc. Respektera dock om hon inte vill göra polisanmälan. Det är viktigt att kvinnan själv får bestämma. Om kvinnan bestämmer sig för att göra polisanmälan erbjud dig att följa med henne till polisen som stöd. Informera kvinnan om hennes möjligheter till skydd. Hos skattemyndigheten kan hon få hjälp att skydda sin adress samt personuppgifter i folkbokföringsregistret. Är hotbilden allvarlig kan kvinna få trygghetspaket hos polisen. Kvinnan kan också ansöka hos polisen om att få ett besöksförbud utfärdat mot mannen.

Det finns inget brott som heter just kvinnomisshandel, utan brottet heter misshandel eller grov misshandel. Både misshandel och grov misshandel faller under allmänt åtal.

Uppgifter som omfattas av hälso-och sjukvårdssekretess samt socialtjänstsekretess får lämnas till de brottsutredande myndigheterna om det gäller misstanke om brott som inte ger lindrigare straff än fängelse i ett år. Personal inom hälso-och sjukvården samt socialtjänsten får utan hinder av sekretess göra en polisanmälan avseende misstanke om grov misshandel, men inte för misshandel av normalgraden. Kvinnan behöver inte själv stå som anmälare. Den som känner till förhållandena eller har varit vittne till misshandeln kan göra anmälan.

Familjevårdsgruppen i city utreder alla relationsbrott. Åklagare och socialsekreterare är knutna till gruppen. Anmälan kan även göras på vilken polisstation som helst som sedan vidarebefordrar anmälan till Familjevårdsgruppen.

Tfn till Familjevårdsgruppen 401 08 26, 401 06 96, 401 05 97 och 401 09 41

I nödsituation ring 112.

Informera kvinnan

Om hennes möjligheter till skydd. Kvinnan kan begära skyddade personuppgifter. Om hotbilden är allvarlig kan kvinnan få ett trygghetspaket hos polisen. Hon kan också ansöka om att få ett besöksförbud utfärdat mot mannen.

Se sid. 38-42.

Personliga tillhörigheter

Låt inte kvinnan gå ensam om hon behöver hämta personliga tillhörigheter i hemmet. Se till att någon går med henne, helst två personer går med henne, poliser och/eller socialsekreterare (polisens uppgift är endast att förhindra våld, de får inte hjälpa till att ta ut saker)

Skyddat boende

Finns det andra hon kan bo hos? Vänner, familj? Om kvinnan behöver skyddat boende, använd alltid i första hand boende med personal och i sista hand hotell. Kvinnan måste garanteras samtalsstöd. Om hon ska klara att fullfölja beslutet att lämna mannen behöver hon mycket stöd.

Se sid. 53-61

Betalning av skyddat boende med personal står sociala enheten för vad gäller kvinnor som ej är aktuella på annan enhet och ej har barn.

Betalning av skyddat boende med personal för kvinnor med barn står familjeenheten för.

Om kvinnan redan är aktuell på socialpsykiatriska enheten eller enheten för omsorg om funktionshindrade står respektive enhet för kostnaden.

Betalning av boende utan personal, exempelvis jurlägenhet eller hotell står försörjningsstödsenheten för, efter sedvanlig – dock generös- behovsprövning.

Ekonomisk hjälp

I det akuta skedet kan kvinnan vara i behov av ekonomisk hjälp. Hon kanske saknar egna inkomster eller så har mannen tagit kontroll över kvinnan och hennes rörelsefrihet genom att hindra henne från att ha tillgång till pengar. Det är viktigt att vid akut ekonomisk kris bevilja bistånd till kvinnan och barnen och att ha ett flexibelt bemötande vad gäller ekonomin.

Gör en riskbedömning

Det är viktigt att diskutera riskfaktorer med kvinnor som utsatts för våld och att genomföra en säkerhetsplanering för kvinnan och eventuella barn. Ett samarbete med polisens familjevårdsgrupp är att rekommendera då de har mer kunskap om våldsutövande män och deras beteende. En del i säkerhetsplaneringen för kvinnor som väljer att återvända hem är att diskutera vad hon hitintills gjort, och vad hon kan göra, för att minimera risker för sig själv och eventuella barn.

Nedanstående förhållanden bedöms som faktorer som ökar risken för allvarliga skador eller dråp/mord. De utgör enligt forskning och erfarenhet riskfaktorer var för sig eller i kombination

Mannen

- är våldsam utanför hemmet
- har hotat mer frekvent eller med allvarligare hot
- använder våld mot barnen
- hotar att döda offret, barnen och/eller med självmord
- använder droger (särskilt om de är aggressionshöjande)
- har använt våld under graviditet
- har begått sexuella övergrepp
- är besatt av offret, säger att han inte kan leva utan henne, förföljer och/eller trakasserar henne
- har tidigare skadat kvinnan allvarligt
- har hotat vänner eller släktingar
- har vapen hemma eller lättillgängligt

En riskfaktor i sig är om den misshandlade kvinnan har försökt att lämna eller öppet planerar att lämna mannen.

Efter att ha diskuterat dessa riskfaktorer kan man fråga kvinnan om hon anser att hon är i allvarlig fara. Om hon svarar jakande måste det tas på största allvar. Om kvinnan inte anser att hon är i fara - men man bedömer själv att så är fallet - bör man diskutera sin bedömning öppet med henne.

Kvinnomisshandel innebär en förhöjd risk för självmordsförsök. Om det framkommer att kvinnan har suicidtankar bör man kontakta/hänvisa till psykiatrisk kompetens för bedömning och insatser.

Om kvinnan återvänder hem

Försök göra en säkerhetsplanering tillsammans med kvinnan

- Diskutera vad som fungerat hitintills för att avvärja krissituationer och om hon tror att den strategin kan fungera nu
- Fråga om hon kan förutse en upptrappning av våldet
- Fråga henne om hon kommer att ringa polisen om mannen blir våldsam
- Om hon inte kommer åt att ringa, vad kan hon i så fall göra för att påkalla hjälp?
- Be henne beskriva sitt nätverk och formulera hur det kan stödja henne i en akut situation.
- Diskutera för- och nackdelar med att berätta för vänner och släktingar vad hon är utsatt för.
- Vart kan hon ta vägen om hon måste fly? Hjälp henne ställa samman en lista med Telefonnummer och adresser
- I miljöer med särskilda förutsättningar (t.ex. vid utlandsresa) kan säkerhetsplaneringen behöva vara annorlunda. Mobilsystemet fungerar inte alltid. Det kan ta lång tid för polisen att komma. Hjälp henne att göra en realistisk säkerhetsplanering av andra tillgängliga resurser.

Viktiga förberedelser om situationen blir akut

Föreslå att hon ordnar en "akutväska" redo att ta med om hon måste lämna hemmet snabbt med:

- identitetshandlingar för sig själv och eventuella barn
- andra viktiga handlingar
- eventuella viktiga medicinska dokument, recept
- telefonnummer och adresser som kan vara speciellt viktiga
- mobiltelefon och laddare
- kläder och toalettartiklar för henne och eventuella barn
- pengar, kontobevis, kreditkort, bankböcker

Fortsatt stöd och hjälp till kvinnan

Det är bra om det är samma handläggare som följer upp ärendet och bedömer eventuella ytterligare insatser utifrån behov. Om även mannen är aktuell är det nödvändigt med olika handläggare.

Utred kvinnans behov av mer långsiktig hjälp och stödinsatser, till exempel fortsatt praktiskt stöd, samtalsstöd hos socialsekreterare, psykiatri, familjerådgivning, brottsofferjour, krissamtal, samtalsgrupp på kvinnocenter etc.

Erbjud fortsatt kontakt och följ upp ärendet. Tänk på att kvinnan behöver långvarig uppföljande kontakt och att hon kan behöva hjälp att utöka sitt nätverk för att undvika ensamhet som kan öka risken för att hon återupptar kontakten med mannen. Finns det släkt/vänner som kvinnan förlorat och som hon skulle vilja återknyta kontakten med?

Informera om möjligheten till juridisk rådgivning och var hon kan få detta kostnadsfritt. Informera om hur hon ska göra om hon vill ta ut skilsmässa, vilken tingsrätt hon ska vända sig till etc. Informera om att hon kan hävda besittningsrätt till bostaden om barnen ska bo hos henne. Det förekommer att mannen bor kvar i lägenheten då kvinnan flyttat till skyddat boende, och att han sedan inte betalar hyran varvid kvinnan får hyresskuld. Detsamma kan gälla andra gemensamma skulder varför det är viktigt att uppmärksamma kvinnan på detta.

Informera om vart eventuella barn kan få möjlighet till hjälp. Det är av stor vikt att barnen ges möjlighet att uttrycka vad de tänker och känner om vad de varit med om, att de får möjlighet att förstå att våldet inte är deras fel och att de får lära sig att våld inte är acceptabelt och att det finns alternativa handlingsätt.

Hjälp henne vid behov söka underhålls- och bostadsbidrag.

Även på längre sikt då kvinnan lämnat mannen kan hon vara i behov av ekonomisk hjälp för att kunna leva ett självständigt liv. Mannen kan ha tagit ekonomisk kontroll över kvinnan och hindrat henne att ha tillgång till pengar i syfte att begränsa hennes handlingsutrymme/livsutrymme. Det kan vara nödvändigt att under en övergångsperiod bevilja ekonomiskt bistånd till kvinnan (och barnen) och att ha ett flexibelt bemötande vad gäller ekonomin.

Dokumentation och sekretess

I ärenden som inte enbart är rådgivande utan som leder till beslut måste dokumentation ske. Socialtjänsten är skyldig att dokumentera allt som kan ha betydelse för socialnämndens ställningstagande. Dokumentationen kan dock hållas så sparsam som möjligt om den kan misstänkas vara till skada för klienten. Gå i sådana fall igenom akten tillsammans med klienten. Uppgifter om tredje person bör undvikas i möjligaste mån.

I ett ärende har vårdnadshavarna rätt att ta del av alla uppgifter om det inte är av synnerlig vikt att uppgiften inte röjs. Sekretesslagen 14 kap. 4§ stadgar att man kan vägra lämna ut allmänna handlingar, till exempel barnets adress, till vårdnadshavaren om barnet kan skadas fysiskt eller psykiskt om uppgiften lämnas ut. Det ska vara "betydande men" vilket innebär att det inte räcker med allmän oro. Betydande men kan avse att mannen/ barnets far/ vårdnadshavare tidigare varit hotfull, slagit barnet eller dylikt och hemlighållande är nödvändigt för att avvärja fara för någons liv eller hälsa, eller att barnet vårdas eller har omhändertagits med stöd av LVU och att hemlighållandet är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med omhändertagandet eller vården.

Uppgifter om ett barns adress kan hemlighållas om den som har hand om barnet löper risk att misshandlas av vårdnadshavaren. Beslutet skall följas av besvärshänvisning. Vem som har beslutsrätt när det gäller att vägra lämna ut allmänna handlingar framgår av stadsdelsförvaltningens delegationsförteckning. Det finns ännu inga nationella riktlinjer för hur frågan om mäns våld mot kvinnor ska hanteras i utredningar om vårdnad, boende och umgänge.

Undantag från huvudregeln om gemensam vårdnad och umgängesrätt finns i Föräldrabalken 6 kap. 2a § där det framgår att om *risk* för att barnet utsätts för övergrepp, olovligen förs bort eller annars far illa ska detta beaktas vid beslut om ovannämnda.

Insatser för barnen

Kvinnorna är ofta rädda för att barnen ska tas ifrån dem. Detta är något som männen ofta hotar med.

Om kvinnan får hjälp är hon för det mesta en kapabel mamma, men det finns situationer där en förhandsbedömning visar att en utredning bör inledas för att närmare utreda hur barnen har det och ibland kan utredningen föranleda åtgärder från nämndens sida. Det är dock viktigt att skapa förtroende hos mamman om att utredningen syftar till att förbättra situationen för både barnen och henne själv. I utredningen, som ska fokusera på barnens situation, är det självklart viktigt att lyssna till barnens inställning utan att de försätts i svåra valsituationer eller pressas på synpunkter.

När mamma och barn blivit placerade utom hemmet är det bra om de får vara ifred en tid innan barnens umgänge med fadern påbörjas. Umgänget bör inte upptas förrän det kan vara garanterat fritt från våld. En tredje person som närvarar vid umgänget kan vara nödvändigt.

De posttraumatiska reaktioner som misshandlade kvinnor uppvisar återkommer ofta hos barnen. Silvern et al.(1995) betonar, utifrån sin forskning, att det första steget alltid är att se till att mor och barn är säkra. Först därefter kan man gå vidare med att bearbeta de traumatiska minnena. Alla barn som bevittnat våld i familjen bör bedömas och utredas med inriktning på posttraumatiska symtom. De barn som bevittnat att mamma misshandlats och som uppvisar posttraumatiska symtom bör få möjlighet att berätta om det våld de bevittnat.

I BUP Bågens rapport från projektet med gruppbehandling av barn till misshandlade kvinnor finns metoden utförligt beskriven. Där beskrivs erfarenheten, att många professionella inom barnpsykiatri och socialtjänst enbart erbjuder föräldrastöd och föräldrarådgivning när barnen är i förskoleåldern. En ytterst liten del av behandlingsresurserna riktar sig direkt mot barnen. Deras uppfattning är att svårt traumatiserade förskolebarn behöver psykoterapeutisk behandling som riktar sig direkt till dem. En förändrad livssituation och föräldrastöd är en god början, men inte tillräcklig hjälp.

Stärkt skydd för barn i särskilt utsatta situationer fr.o.m. 2003-07-01

Anmälningsskyldigheten i socialtjänstlagen till skydd för barn utvidgades. I de lagar som reglerar verksamheter som regelbundet kommer i kontakt med barn infördes en gemensam skyldighet att på socialtjänstens initiativ samverka kring barn och ungdomar som far illa. I lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) införs en specialbestämmelse om att vad som är bäst för den unge skall vara avgörande vid alla beslut enligt lagen. Den unges inställning skall klargöras och hänsyn skall tas till den unges vilja med beaktande av hans eller hennes ålder och mognad. Socialnämnden skall under vissa förutsättningar överväga om det finns skäl att ansöka om överflyttning av vårdnaden för familjehemsplacerade barn.

En särskild straffskärpningsgrund införs i brottsbalken om brottet varit ägnat att skada tryggheten och tilliten hos ett barn i dess förhållande till en närstående person. Ytterligare brott som riktar sig mot den som är under arton år läggs under allmänt åtal om vissa förutsättningar är uppfyllda.

FN:s konvention om barnets rättigheter (kortversion)

FN:s konvention om barnets rättigheter består av 54 artiklar. Det här är Barnkonventionen i en förkortad och lättläst version, alla artikel-nummer tas inte upp i texten (urval).

Artikel 1

Ett barn, det är varje människa under 18 år.

Artikel 2

Alla barn har samma rättigheter och lika värde. Ingen får diskrimineras.

Artikel 3

Barnets bästa ska alltid komma i första rummet.

Artikel 4

Konventionsstaterna ska sträva efter att till det yttersta av sina tillgängliga resurser söka förverkliga barnets sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter. När resurserna inte räcker till bör man söka lösningar genom internationellt samarbete.

Artikel 6

Varje barn har rätt att överleva och att utvecklas.

Artikel 7

Barnet har rätt till ett namn och en nationalitet. Barnet har rätt, så långt det är möjligt, att få veta vilka föräldrarna är.

Artikel 9

Barnet ska inte hållas åtskilt från sina föräldrar mot sin vilja, utom när det är för barnets bästa. Barn som inte bor med båda föräldrarna ska ha rätt att träffa båda två regelbundet.

Artikel 10

Ansökningar från familjer som vill återförenas över statsgränser ska behandlas på ett positivt, humant och snabbt sätt.

Artikel 12-15

Barnet har rätt att uttrycka sin mening i alla frågor som berör det. När domstolar och myndigheter behandlar fall som rör barnet ska barnet höras och barnets intresse komma i första rummet. Barnets rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet ska respekteras.

Artikel 18

Båda föräldrarna har gemensamt det primära ansvaret för barnets uppfostran och utveckling. Barnet bästa ska för dem komma i första rummet.

Artikel 19

Barnet har rätt att skyddas mot fysiskt eller psykiskt våld och mot vanvård eller utnyttjande av föräldrar eller andra vårdnadshavare.

Artikel 20-21

Barnet, som berövats sin familjemiljö, ska ha rätt till alternativ omvårdnad. Vid adoption ska staterna säkerställa barnets bästa i enlighet med gällande lagar.

Artikel 22

Flyktbarnet har rätt till skydd och hjälp om det kommer ensamt eller tillsammans med föräldrar eller annan person.

Artikel 23

Varje barn med fysiskt eller psykiskt handikapp har rätt till ett fullvärdigt och anständigt liv som möjliggör dess aktiva deltagande i samhället.

Artikel 24

Barnet har rätt till hälso- och sjukvård. Alla länder ska arbeta för att minska spädbarnsdödligheten och bekämpa sjukdomar och undernäring och avskaffa traditionella, hälsofarliga sedvänjor. Gravida och nyblivna mammor har rätt till hälsovård.

Artikel 28-29

Barnet har rätt till gratis grundskoleutbildning. Undervisningen bör förbereda barnet för livet, utveckla respekt för mänskliga rättigheter och fostra i en anda av förståelse, fred, tolerans och vänskap mellan folken.

Artikel 30

Barnet, som tillhör minoritetsgrupper eller ursprungsbefolkningar, har rätt till sitt språk, sin kultur och religion.

Artikel 31

Barnet har rätt till lek, vila och fritid.

Artikel 32

Barnet har rätt att skyddas mot ekonomiskt utnyttjande samt mot hårt arbete som skadar eller hindrar barnets skolgång och äventyrar barnets hälsa.

Artikel 33

Barnet har rätt att skyddas från olaglig användning av narkotika.

Artikel 34

Barnet har rätt att skyddas mot alla former av sexuella övergrepp och mot att utnyttjas i prostitution och pornografi.

Artikel 35

Bortförande, försäljning eller handel med barn ska förhindras.

Artikel 37

Inget barn får utsättas för tortyr eller annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling och bestraffning. Inget barn får olagligt eller godtyckligt berövas sin frihet. Barnet får inte bestraffas med livstids fängelse eller dödsstraff. Varje frihetsberövat barn ska behandlas humant och med respekt. Barnet har rätt att snarast möjligt få juridisk hjälp. Barnet i fängelse har rätt till kontakt med och besök av sin familj.

Artikel 38

Inget barn under 18 år får användas för direkt deltagande i väpnade konflikter. Ingen får värva så unga barn som soldater till väpnade konflikter.

Artikel 39

Barnet som blivit offer för vanvård, utnyttjande, försummelse, tortyr, väpnade konflikter eller annan omänsklig behandling har rätt till rehabilitering och social återanpassning.

Artikel 40

Barnet, som är anklagat för brott eller blivit dömt för straffbara handlingar, har rätt till en behandling som främjar barnets känsla för värdighet och för andras mänskliga rättigheter och grundläggande friheter.

Artikel 41

Rättigheterna i konventionen gäller inte om andra nationella lagar ger barnet större rättigheter att förverkliga rättigheterna.

Artikel 42

De stater som anslutit sig till konventionen åtar sig att göra konventionens bestämmelser och principer allmänt kända bland vuxna och barn.

Artikel 43-45

Bestämmelser om hur alla länder som anslutit sig till konventionen ska arbeta för att förverkliga den. En övervakningskommitté inom FN granskar konventionsstaternas rapporter. FN-organ och frivilligorganisationer kan också delta med information till FN.

Artikel 46-54

Regler om hur stater kan ansluta sig till konventionen och när dessa börjar gälla. Konventionsstater kan inte reservera sig mot artiklar som strider mot konventionens ändamål och syfte.

Insatser för männen

Om inte mannen får hjälp att förändra sitt beteende finns det stor risk att han utsätter ytterligare kvinnor för våld. Om han har barn är det dessutom, för hans fortsatta relation till barnen, viktigt att han kommer till insikt om sitt beteende och lär sig att ta ansvar för sina handlingar.

Margreth Eklund Moroney samt Isdal och Råkil beskriver hur männen är som mest motiverade att söka hjälp när de är i kris. När de känner att de tappat kontrollen över situationen, när fasaden gått förlorad och när de tror att deras partner är på väg att lämna dem, är de som mest benägna att söka en förändring.

I de fall stadsdelsförvaltningen får kontakt med dessa män är det ofta något av detta som har hänt: Frun/sambon har lämnat mannen på grund av våldet och sökt hjälp eller att en anmälan har kommit in genom polisen eller att någon uppmärksammat att barnen far illa. Fasaden har rämnat och våldet har blivit synligt utanför familjen.

I detta läge är det viktigt att få kontakt med mannen och påbörja ett arbete med honom. I annat fall går tiden, de yttre omständigheterna förändras och han kanske väljer andra strategier.

Kvinnovåldskommissionen har särskilt påtalat vikten av att kvinnan och mannen har separata kontakter och att förövare och offer aldrig ska delta samtidigt i samtal.

Männen bör alltså erbjudas en egen kontakt inom socialtjänsten. Det är viktigt att inte samma socialsekreterare, som ansvarar för kvinnan och barnen, blir den som mannen ska prata med. Mannen kan exempelvis hänvisas till en socialsekreterare på vuxengrupp, alternativt annan resursperson, helst en man, som är specialutbildad. Mannen bör motiveras till att ta emot hjälp för att förändra sitt beteende och sin självkänsla.

Följande kan tas upp i samtalet med mannen:

- Uppmana mannen att tala om det som hänt rent konkret, alltså vad som har hänt, inte varför. Först när han själv kan se våldet och se det som ett problem blir det realistiskt att arbeta för en förändring. Exempel:

Vad utlöste våldet?

Hur slog du?

Har du varit våldsam mot andra?

När var du första gången våldsam mot din partner?

Hur mycket väger du och hur mycket väger din partner?

Är din partner rädd för dig?

- Tala med mannen om hans ansvar för att barnen ska växa upp under trygga förhållanden. Var lika konkret vid samtal om barnen. –Var fanns de? Hur reagerade de? Etc.
- Motivera mannen att söka hjälp för sitt våldsbeteende och informera honom om de möjligheter som finns, såsom Manscentrum, Länkarna, Mansjouren.
- Låt mannen känna att han kan få stöd och att den som möter honom är beredd att lyssna utan att fördöma honom, även om hans handlingar inte accepteras. Mannen behöver möta förståelse för att han befinner sig i kris.

Andra myndigheter

Rättsligt stöd och skydd

Juridisk hjälp

Hänvisa till Advokatjouren på stadsdelsförvaltningen. Advokatjouren är en kostnadsfri mottagning där advokater kan hjälpa kvinnan med en första genomgång av problemet under ca 15 minuter. Kvinnan kan då få råd om vart hon ska vända sig för att få eventuell fortsatt hjälp. Hon kan även få juridisk rådgivning gratis genom juristjouren på Alla kvinnors hus, där det en gång per vecka tjänstgör kvinnor med juridisk utbildning.

Den som behöver mer omfattande juridisk hjälp kan behöva vända sig till en advokat eller biträdande jurist.

Målsägandebiträde

Ett målsägandebiträde är en juridiskt kunnig person, som ska ta tillvara målsägarens, i detta fall, kvinnans, intressen. Målsägandebiträdet ska lämna stöd och hjälp under förundersökning och rättegång och kan även hjälpa till att föra eventuella skadeståndskrav. Kvinnan kan muntligt framföra till polis eller åklagare att hon vill ha ett målsägandebiträde och de har då skyldighet att framföra hennes önskemål till tingsrätten.

Ett målsägandebiträde får ersättning av statliga medel och utgör därmed ingen kostnad för kvinnan.

Stödperson

En stödperson fungerar som personligt stöd för kvinnan under förundersökning och rättegång. Stödpersonen kan också hjälpa kvinnan med nödvändiga kontakter som myndigheter, sjukvård, försäkringsbolag etc. Kvinnan bestämmer själv om hon har behov av en stödperson och vem denne ska vara. Det enda krav som ställs på en stödperson är att denne ska vara lämplig. Stödpersonen har inga juridiska befogenheter och han/hon måste godkännas av domstolen. En socialsekreterare, någon från brottsofferjouren, kvinnojouren eller någon närstående kan förordnas som stödperson. Kvinnan kan ha både stödperson och målsägandebiträde under processen. Stödpersonen får dock ingen ersättning för sitt engagemang.

Till brottsofferjourerna finns särskilt utbildade, ideellt arbetande personer, som har till uppgift att stödja och hjälpa brottsoffer.

Trygghetspaket

Trygghetspaketet och annan teknisk utrustning ska finnas vid varje polismyndighet och bör kunna lämnas ut dygnet runt inom hela polismyndigheten. Skyddspaketet innehåller bland annat en mobiltelefon med direktkoppling till polisen. Trygghetspaketet kan kombineras med andra skyddsmetoder.

Skyddade personuppgifter:

Sekretessmarkering

Vid personförföljelse kan skattemyndigheten besluta om sekretessmarkering. Det innebär att det införs en spärrmarkering i folkbokföringsregistret. Skattemyndigheten får då inte lämna ut personuppgifter utan särskild prövning. Spärrmarkeringen förs över till andra myndigheters register såsom försäkringskassornas register samt bil- och körkortregistret.

Kvarskrivning

Skydd som kvarskrivning görs hos Skattemyndigheten och kombineras lämpligen med namnbyte som görs på Patent- och registreringsverket. Kvarskrivning innebär att den följdes verkliga adress inte framgår i folkbokföringsregistret. I stället anges den adress där kvinnan tidigare var registrerad.

Ny identitet/ fingerade personuppgifter

Att byta identitet kan vara ett sätt att utöka skyddsmöjligheterna. Det innebär att man får ny identitet med fingerat personnummer etc. Detta skydd används dock mycket restriktivt och medges endast om kvinnan inte kan beredas tillräckligt skydd genom kvarskrivning eller på annat sätt.

Beslut fattas av Stockholms tingsrätt efter ansökan från Rikspolisstyrelsen. Ansökan kan göras hos närmaste polismyndighet eller hos Rikspolisstyrelsen direkt.

Fingerade personuppgifter medför stora konsekvenser i kvinnans liv. För att de ska fungera måste hon flytta, byta jobb, byta umgänge etc. Fingerade personuppgifter medför utöver detta en rad komplikationer eftersom allt som rör kvinnans tidigare liv, utbildningsdokument, anställningsintyg, ägodelar etc står i hennes gamla namn.

Skyddet bör omfatta alla familjemedlemmar som är folkbokförda på samma adress

Sekretessmarkering ska ske innan ansökan om kvarskrivning eller fingerade personuppgifter görs.

Rättsprocessen

Anmälan

Kvinnomisshandel faller under allmänt åtal, vilket betyder att vem som helst, som känner till förhållandena, kan göra polisanmälan. Kvinnan behöver alltså inte själv göra anmälan.

Utifrån nya bestämmelser i sekretesslagen fr o m 2006 10 01, gäller att socialtjänsten ska kunna polisanmäla misstanke om brott där straffet ger minst ett års fängelse eller vid försök till brott, där straffet ger minst två års fängelse. Straffet för grov misshandel är stadgat till lägst ett års fängelse. Även uppgift om försök, förberedelse och stämpling till könsstympningsbrott mot barn under 18 år, samt underlåtenhet att avslöja sådant brott får lämnas till polis eller åklagare utan hinder av sekretess. Vid anmälan behöver inte kvinnan lämna full redogörelse, utan kan återkomma, tillsammans med en stödperson, om hon så vill, och fullfölja anmälan.

Polisförhör

Kvinnan kan ha någon med sig under förhören, ett förhörsvittne. Det kan vara en socialarbetare, en stödperson genom Brottsofferjouren eller en kontaktperson. Förhørsledaren fattar beslut om detta.

Förundersökning

När förundersökningen är slutförd och åtal väckt (undantag finns) är den en offentlig handling. Kvinnan, som är målsägare, kan begära en kopia av utredningen hos polis/åklagare.

Anhållen/häktad

Om mannen anhållits eller häktats i samband med polisanmälan och sedan släpps ut ska polisen meddela kvinnan detta om hon önskar det.

Besöksförbud

Som ett led i strävandena att begränsa våld mot kvinnor i nära relationer infördes år 1988 lagen om besöksförbud. Syftet med lagen är att den ska förebygga brott mot, skapa trygghet för och skydda personer som förföljs och trakasseras. Lagen är könsneutralt skriven men förarbetena utgår tydligt från en situation där en kvinna utsatts för våld eller hot i ett förhållande. Besöksförbudet innebär att en person inte får besöka eller på annat sätt aktivt ta kontakt med den som ska skyddas. Överträdelse av besöksförbudet kan ge fängelse upp till ett år och ligger under allmänt åtal.

Åklagare eller domstol beslutar om besöksförbud. Besöksförbudet avser en viss tid, högst ett år, men kan förlängas med högst ett år i taget. När åklagaren beslutar om besöksförbud skall socialnämnden genast underrättas om parterna har gemensamma barn under 18 år.

Utvidgat och särskilt utvidgat besöksförbud

I vissa fall kan åklagare meddela beslut om utvidgat besöksförbud efter att ett besöksförbud överträtts. Ett utvidgat besöksförbud gäller med den omfattning och de geografiska begränsningar som anges i beslutet. Beslutet kan avse förbud att uppehålla sig i närheten av kvinnans bostad, arbetsplats eller annat ställe där hon brukar vistas. Dessutom ska polisen kunna ta med en man som misshandlar en kvinna till ett omedelbart förhör. I direkt anslutning till förhöret kan jouråklagare därefter komma att meddela mannen besöksförbud avseende parets gemensamma barn.

Den som har överträtt ett utvidgat besöksförbud kan meddelas förbud att uppehålla sig inom ett större område än det som nämnts. Ett sådant förbud får omfatta områden i anslutning till sådana platser där kvinnan har sin bostad eller arbetsplats eller andra platser där kvinnan brukar vistas.

Besöksförbud avseende gemensam bostad

År 2003 skärptes lagstiftningen med att ett besöksförbud även kan gälla i en gemensam bostad (den som döms till ett besöksförbud utestängs från bostaden)

Besöksförbud får också avse förbud att uppehålla sig i en bostad som brukas gemensamt med annan om det på grund av särskilda skäl finns en påtaglig risk för att den som förbudet avses gälla kommer att begå brott mot sammanboendes liv, hälsa, frihet eller frid. Ett sådant förbud får meddelas för högst 30 dygn och får förlängas endast om det finns särskilda skäl och det endast sju dygn i taget. När ett sådant förbud har meddelats får polis avlägsna den som förbudet avser från bostaden.

Undantag och begränsningar av besöksförbudet

Ett besöksförbud omfattar inte kontakter som med hänsyn till särskilda omständigheter uppenbart är befogade. En sådan omständighet kan till exempel uppstå om gemensamma barn insjuknar akut.

Har särskilda undantag eller begränsningar gjorts framgår detta av beslutet.

Överträdelse av förbudet

Den som överträder ett besöksförbud kan dömas till böter eller fängelse i högst ett år. Om brottet är ringa, skall inte dömas till ansvar.

Prövning samt omprövning av förbudet

Åklagares beslut kan prövas av tingsrätten om den som ålagts besöksförbud eller den som förbudet skall skydda begär det. Tingsrättens beslut kan överklagas till hovrätten.

Om det finns skäl till det med hänsyn till ändrade förhållanden kan åklagare häva eller ändra ett beslut om besöksförbud. Begäran om sådan prövning kan göras muntligen eller skriftligen.

Åklagare kan inte häva eller ändra ett beslut som är föremål för rättsens prövning.

Har särskilda undantag eller begränsningar gjorts framgår detta av beslutet.

När det gäller besöksförbud avseende gemensam bostad skall åklagarens beslut meddelas med särskild skyndsamhet.

När det gäller besöksförbud kan socialtjänst och andra instanser informera om möjligheten att ansöka om besöksförbud och hur det går till. Vid en ansökan om besöksförbud behöver åklagaren en väl underbyggd utredning. Det är polisens som som förser åklagaren med materialet. Socialtjänsten bör, om samtycke lämnas från den enskilde, vara behjälplig vid polisens hantering av ansökningar om besöksförbud.

Rättegång

Under rättegången får kvinnan ha med sig någon stödperson, som kan sitta bredvid henne i rättssalen. Kvinnan/målsäganden har också rätt till målsägandebiträde vid vissa typer av mål, till exempel sexualbrott och allvarligare former av misshandel och olaga hot. Under rättegången ska kvinnan berätta om vad som har hänt och vad som föranlett polisanmälan. Åklagaren för samhällets talan och ska bevisa att brott är begånget. Kvinnan kan oftast, om hon så önskar, få träffa åklagaren före rättegången. Hon måste då ta kontakt med vederbörande åklagare och bestämma tid och plats för mötet. Kvinnan kan begära att få rättegången planerad så att hon slipper träffa mannen i rättssalen. Det går att ordna så att mannen får sitta i ett annat rum och lyssna på målsägandes berättelse. Det anses dock ur bevisynpunkt bäst om mannen är med i rättssalen under förhöret.

Skadestånd

Den som utsatts för brott kan begära skadestånd från gärningsmannen.

Skadestånd kan begäras för fysisk och psykisk skada och avse t ex. kostnader för sjukvård, sveda och värk, bestående skador och men, eller särskilda problem som uppstått till följd av brottet, som påtagliga besvär i arbetslivet. Ersättning kan också lämnas för skadade kläder, glasögon och liknande som bars vid brottstillfället. Vid kvinnofridsbrott, sexuella övergrepp, misshandel och överträdelse av besöksförbud kan ersättning också ges för allvarlig kränkning av person, frihet eller frid. Den som vill begära skadestånd ska meddela det till domstolen. Målsägandebiträdet eller, om sådan inte förordnats, åklagaren kan hjälpa till att föra talan. I vissa komplicerade fall handläggs skadeståndstalan för sig som ett tvistemål i en särskild förhandling. Kvinnan kan då få rättshjälp och ett juridiskt ombud.

Rättsskyddet i hemförsäkringen kan ersätta kostnaderna för det juridiska ombudet. En förutsättning är att kvinnan haft hemförsäkring minst 2 år (gäller även om man bytt försäkringsbolag) och att försäkringsbolaget utser ombud som driver målet.

Skadeståndsersättning

Om inte mannen har medel till att betala skadestånd kan kvinnan ändå få ersättning om hon har hemförsäkring med överfallsskydd (gäller dock ej om förövaren är medförsäkrad)

I annat fall kan Brottskadenämnden bevilja ersättning efter ansökan. Båda instanserna gör en prövning i frågan, men frångår sällan en dom. Särskild dom på skadestånd krävs dock inte alltid. Ansökan om skadeståndsersättning kan göras i efterhand. Kvinnan bör informeras om detta.

Polisens Familjevåldsgrupp i city (och Lidingö)

Denna grupp bildades den 1:a oktober år 2003 och arbetar med allt relationsvåld.

Fyra åklagare och två socialsekreterare, och är knutna till gruppen. Handläggningstiden är kort och all personal har utbildning för arbete med familjevåld. Ingångsanmälan kan göras på polisstation som remitterar ärendet till Familjevåldsgruppen.

Tfn till gruppchef 401 08 26, bitr gruppchef 401 06 96, till socialsekreterare 401 09 41.

Sjukvården

Rutiner vid S:t Görans sjukhus och Karolinska sjukhuset

På S:t Görans sjukhus och på Karolinska sjukhuset arbetar sjukvårdspersonalen efter en intern handlingsplan för omhändertagande av misshandlade kvinnor. Denna innehåller rutiner för hur och under vilka former undersökningen av kvinnan skall göras och den behandlar även våld mot kvinnor mer allmänt, bemötande, sekretess etc.

Handlingsplanen säger bland annat att:

- Kvinnan så snart som möjligt skall få komma in på ett enskilt undersökningsrum och bli snabbt omhändertagen.
- Hon skall få en kontaktperson som finns lättillgänglig och att hon helst inte skall lämnas ensam.
- Samtal och undersökning skall genomföras utan närvaro av anhörig.
- Vid behov av tolk skall en professionell sådan tillkallas. Mannen får aldrig användas som tolk.
- Vid dagtid skall kurator tillkallas rutinmässigt för att utreda och bedöma kvinnans behov av hjälp både akut och långsiktigt. På jourtid kan kvinnan erbjudas samtal med Kriscentrum för kvinnor eller socialjouren för stöd och hjälp med eventuell jourbostad.
- Hon skall tillfrågas om eventuella barn. Behöver åtgärder vidtas för deras skull?
- Alla kvinnor som sökt för misshandel skall ges information om möjligheter till stöd.

Rättsintyg

Rättsintyg skrivs av läkare och används som bevismaterial av polis, åklagare eller domstol. Förfrågan om intyg kan komma flera år efter en misshandel och det är därför viktigt att dokumentation av skador görs mycket noggrant.

Anmälningsskyldighet

Inom sjukvården gäller anmälningsskyldighet utifrån Socialtjänstlagen, kap 14. 1§. Sjukvårdspersonal är skyldig att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om något som innebär att denne behöver ingripa till underårsskydd.

Det är socialnämndens och inte vårdpersonalens uppgift att utreda huruvida ett barn behöver skydd eller ej. För vårdpersonalen räcker det om de får veta eller befara att ett barn far illa. Detta är viktigt att tänka på när man inom vården träffar misshandlade kvinnor som har minderåriga barn. Att dessa barn far illa av den situation de lever i är snarare regel än undantag. Är man osäker finns möjlighet att ringa socialtjänstens utredningssektion, beskriva situationen utan att lämna namn på patienten och be dem avgöra om de tycker att en anmälan bör göras. (Mer information finns under fliken Barnens situation)

Jourverksamheten (tidigare Akut- och kristeamet)

Denna verksamhet har öppet dygnet runt och kan erbjuda stödsamtal per telefon, hembesök i akuta fall och vid behov inläggning på en egen psykiatrisk avdelning på S:t Görans sjukhus. Tfn 672 29 33

Förtur till bostad via bostadsförmedlingen

Förtur till bostad hos Stockholms stads Bostadsförmedling AB kan ges till den som har starka sociala eller medicinska behov av en viss bostad, eller som på grund av mycket svåra omständigheter är i akut behov av ändrade bostadsförhållanden och som inte har möjlighet att lösa detta behov på annat sätt. Skälen till den bostad eller det område som söks måste som regel styrkas med intyg. Intygen kan skrivas av till exempel läkare, socialarbetare eller någon annan som i sin yrkesverksamhet har en stödjande eller behandlande kontakt med sökanden och därigenom väl känner till behovet av bostad. Bostadsförmedlingen kan behöva kontakta intygsskrivare för kompletterande uppgifter.

Det är svårt att få förtur till bostad i Stockholm. Under 2006 fick 20-25% av de sökande förtur beviljad. Väntetiden tills ansökan behandlas är 1-2 månader. Den som beviljas förtur kan sedan få vänta upp till ett år beroende på tillgången på lägenheter.

Om det finns en aktuell hotbild kan dock handläggningstiden påskyndas och om förtur beviljats kan bostad anvisas inom 1-2 månader.

Blanketten för förtursansökan finns hos Stockholms Stads Bostadsförmedling AB. Den kan laddas ned via nätet på www.bostad.stockholm.se eller beställas per telefon 08-785 88 30.

Externa stödinsatser

Kyrkor och församlingar

Diakoner och präster inom kyrkan arbetar med människor i olika livssituationer och kan bistå med samtalskontakt, personligt stöd och rådgivning. Diakoner och präster omfattas av tystnadsplikt.

Följande församlingar och kyrkor kan erbjuda stödinstanser till våldsutsatta kvinnor:

- Immanuelskyrkan, diakon Helena Erkenborn tfn 587 50 324, 0768- 866 082
- Matteus församling, diakon Jan Magnusson tfn 555 218 13 och diakon Jorma Hogeborn tfn 555 218 14
- Adolf Fredriks församling, diakon Eva Malmfors tfn 402 04 82, 070-685 95 80
- S:t Johannes församling, diakon Monika Vikdahl tfn 508 88 664
- Gustav Vasa församling, diakon Ann Hallonsten tfn 508 88 607

Kriscentrum för kvinnor

Wollmar Yxkullsgatan 23

118 50 STOCKHOLM

25 54008-508

Kriscentrum för kvinnor har jour dygnet runt.

Jourtn: 429 99 40.

På Kriscentrum för kvinnor kan våldsutsatta kvinnor få skydd, stöd och en fristad. Kvinnor, med eller utan barn, som utsatts för psykiskt, fysiskt och sexuellt våld kan få professionell hjälp.

Kriscentrum för kvinnor har ett eget hus centralt i Stockholm. Kvinnor kan där själva söka hjälp och stöd. Stadsdelsförvaltningarna och socialjouren kan dels hänvisa kvinnor till mottagningen, men också placera kvinnor i det skyddade boendet.

- Mottagning på dagtid med stödande och återupprättande samtal.
- Bearbetande samtal, max 10 ggr
- Samtalskontakt Kvinnor får vara anonyma och inga avgifter tas ut.
- Rådgivande samtal med jurist.

Socialjouren

Brännkyrkagatan 123
117 91 STOCKHOLM

Jourtelefon dygnet runt 508 40 000

Socialjouren kontaktas när ordinarie socialtjänst inom stadsdelsförvaltningen är stängd. Om en kvinna behöver hjälp akut blir hon omhändertagen och kan vid behov hämtas på plats. Erfarna socialsekreterare kan erbjuda kvinnan:

- samtal
- följa med till sjukhus om läkarundersökning behövs omedelbart
- hjälpa kvinnan med polisanmälan
- se till att barnen är trygga om de är kvar i hemmet
- fortlöpande kontakt under natten eller helgen
- kontakt med poliser för att informeras om eventuellt åklagarbeslut angående mannen
- att ordna skyddat boende för kvinnan och barnen
- kontakt med socialtjänsten på aktuell stadsdelförvaltning för fortsatt hjälp till kvinnan
- samtal med mannen om kvinnan så önskar

Alla Kvinnors Hus (AKH)

Svartensgatan 3, (T) Slussen uppgång Götgatan.

AKH. är främst till för kvinnor som lever i ett misshandelsförhållande och behöver råd, stöd och/eller skyddat boende samt för socialsekreterare och andra, som i sin yrkesutövning kommer med förfrågan om skyddat boende.

Expeditionen är öppen för **personligt besök** mellan klockan 09.00–18.00 måndag till 58/59torsdag, och fredagar kl. 9.00 – 17.00. De har **telefonjour** på vardagar (kontorstid) på tfn 08-644 09 25. Säkra svar mellan klockan 10.00-12.00.

Kvällsjour

Alla kvinnor som arbetar i kvällsjouren har genomgått jourutbildning. Hit kan du ringa **varje kväll** klockan 18.00–21.00 på tfn 08-644 09 20.

Jour för döva och hörselskadade

Jouren drivs av och vänder sig till hörselskadade och döva kvinnor. Jouren är öppen **varannan torsdag** klockan 18.00-21.00 jämna veckor på texttelefon nummer 08-615 13. Full anonymitet garanteras.

Alla Kvinnors Hus erbjuder **kostnadsfria samtalsgrupper**.

För anmälan och information ring 08-644 09 25 dagtid eller 08-644 09 20 kvällstid.

Juristjouren

De kvinnor som arbetar i juristjouren har juridisk utbildning från universitet/högskola och har genomgått AKHs juristjour-utbildning. Allmänhet och hjälpsökande kvinnor kan få kostnadsfri juridisk rådgivning på **onsdagar** klockan 18.00-21.00 på telefonnummer 08-644 09 20.

IFFI, Internationella föreningen för invandrarkvinnor

Norrtullsgatan 45,

113 45 Stockholm

Tfn 08- 34 21 99, Fax: 33 53 23 E-post: s.riffi@teöia.com

Riksorganisationen stödcentrum mot incest (RSCI)

Flintbacken 4

111 23 Stockholm

Tfn 08- 677 00 75, jourtelefon 08- 696 00 95, fax 696 00 94 E-post rsci@ swipnet.se

Målgrupp: Vuxna kvinnor över 18 år utsatta för sexuella övergrepp som barn.

Verksamhet: Jourtelefon, stödgrupper, cafe´ Första kontakt rekommenderas via jourtelefon .

HOPP Stockholm

Box 110 14

100 61 Stockholm

Tfn 08 – 644 03 55, 641 86 38, Jourtn 020- 44 33 55, Fax 08- 30 01 42 E- post: info@hopp.org

Målgrupp: Sexuellt utnyttjade män och kvinnor och deras anhöriga. Prostituerade och våldtäktsoffer.

Verksamhet: Skapa möjlighet för målgruppen att träffa andra med liknande upplevelser.

Arbetar med målgruppen enskilt och i grupp för att förbättra deras situation och motivera till att det praktiska och vardagliga ska fungera.

Kvinnors rätt

Karlbergsvägen 77-81

113 35 Stockholm

Tfn 08 – 32 96 34, fax 32 96 34

Målgrupp: Kvinnor och ungdomar i invandrarfamiljer.

Verksamhet: Kvinnors rätt verkar för frihet från religiöst eller kulturellt förtryck eller tvång, något som i särskilt stor utsträckning drabbar kvinnor och ungdomar i invandrarfamiljer.

Föreningen har som övergripande mål att stödja kvinnor och ungdomar i deras kamp för att själva få forma sina liv. Kvinnors rätt ska arbeta både genom kunskapsspridning och genom aktivt socialt stöd till enskilda kvinnor och barn.

Tolkförmedlingen

Tfn 785 02 90

Brottsofferjourer***Ett komplement till samhällets insatser***

Som ett komplement till samhällets insatser finns brottsofferjourer på drygt 110 ställen i landet. Dessa består av gediget utbildade stödpersoner, vars uppgift är att hjälpa brottsoffer att återvända till ett dragligt liv. Stödpersonerna, som har tysthetslöfte, ger medmänskligt stöd genom att samtala, lyssna och informera.

Ledsagare genom rättsprocessen

Samtidigt som den drabbade ofta är omtumlad och chockad, ställer samhället stora krav. Därför hjälper brottsofferjouren även till med praktiska göromål. Det kan ske i form av praktiska råd, kontakt med myndigheter och försäkring, stöd vid rättegångar, förmedling av professionell hjälp till hårt drabbade.

Brottsofferjour för Stockholms innerstad:

Tfn: 612 21 21

För barn och ungdomar**Ungdomsmottagningar**

Ungdomsmottagningar dit ungdomar på Norrmalm kan vända sig

Norra innerstans ungdomsmottagning

Norrtullsgatan 10

Tfn 508 10 355

Skolornas ungdomsmottagning

Observatoriegatan 20

Tfn 508 32 740

Mottagningarna är öppna för unga kvinnor och män mellan 13 och 23 år. Här kan både unga kvinnor och män som varit utsatta för misshandel, incest eller annat sexualiserat våld få stöd i att bearbeta händelserna för att kunna förändra sin livssituation.

Tjejjouren

En jour som sköts av unga kvinnor mellan 20-30 år och i första hand vänder sig till yngre tjejer. Du kan ringa och tala med tjejjouren på **torsdagar** klockan 18.00-21.00 på tfn 08-644 09 20.

Terrafem

Besöksadress: Kungsholmsgatan 8, Stockholm. Fax: 08-650 54 25. Kontor: 08-643 05 10
Nationell jourtfn på 20 olika språk: 020 - 52 10 10. (Må-fre kl 18-21).

Terrafem är en ideell organisation som arbetar för kvinnors och flickors rätt att leva utan mäns våld och dominans.

- driver Sveriges enda rikstäckande jourtelefon för kvinnor och flickor med utländsk härkomst. Här kan du få stöd och råd på för närvarande cirka 27 olika språk. Terrafem har också en tjejjour för dig som är under 25.
- arbetar för att öppna en fristad för hotade flickor och kvinnor med utländsk härkomst,

Systerjouren Somaya

Kvinnojourens tfn: 08-760 96 11 måndag-fredag kl. 10-14 samt onsdag kl. 18-20.

Tjejjourens tfn: 08-795 95 91 måndagar kl. 9-11.30 samt torsdagar kl. 16-18.

Nordens enda kvinno- och tjejjour med muslimska jourkvinnor!

Här arbetar muslimska systrar från 15 olika länder, med 17 olika språk. Kvinnan kan vara anonym och behöver inte förklara sin religion eller kultur. Joursystrarna talar många av de språk som förekommer i den muslimska världen.

Systerjouren erbjuder:

- Rådgivning per telefon
- Möjlighet att komma på besök för rådgivning
- Hjälp att ordna skyddat boende
- Följa med till polis, advokat, läkare, rättegångar m.m. vid behov av stöd

Systerjouren hjälper alla oavsett etnicitet, religion eller politisk övertygelse. Vi kan erbjuda rådgivning och utbildning för de som kommer i kontakt med muslimska kvinnor och flickor i yrket?

Kvinnors Nätverk

tfn 08- 411 78 55, jourtfn 0708-75 70 30

Kvinnors nätverk har som målsättning att på olika sätt motarbeta kulturellt och sexuellt förtryck av flickor och kvinnor i patriarkala familjer. Nätverket har utvecklats till ett stöd- och rådgivningscenter med tillgång till en lokal där de bedriver verksamheter som studiecirklar, öppet hus för unga tjejer, stödpersonskurser samt psykologisk och juridisk rådgivning.

Kvinnors Nätverk fungerar dels som sluss till relevanta samhällsinstitutioner och dels som den hjälpsökandes ombud för att på detta sätt se till att hennes intressen uppmärksammas och tas på allvar.

Kvinnors Nätverk har en jourtelefon för akut hjälpsökande unga flickor och kvinnor.

Tjejprojektet Dalila är en stödjande och uppbyggande verksamhet för flickor och unga kvinnor.

Tfn och fax: 08-646 10 70. Tjejprojektet Dalila: 08-411 78 55 .

Jourtn: 0708-75 70 30. Se också www.kvinnonet.org

Elektra (Fryshuset)

Elektra har en egen hemsida med råd och stöd till invandrarflickor. De har även tjejgrupper och föräldragrupper samt utbildning för kontaktpersoner som kan tillsättas som stöd för unga, utsatta invandrarflickor.

www.elektra.nu

FRIZONEN

Föreningen FRIZONEN är en politisk och religiöst obunden ideell förening som arbetar för tjejer mellan 12-20 år i Stockholm med omnejd. FRIZONEN är en telefonjour och träffpunkt för tjejer mellan 12-20 år i Stockholm med omnejd.

Tfn: 08-650 21 32

Måndag, onsdag, torsdag klockan 16.00–20.00

Rädda Barnen

Pojkmottagningen tfn 698 00

Mottagning och telefonjour för flickor som lever i dubbla kulturer tfn 08 - 698 90 19

Öppettiderna är måndag - fredag 08.30-17.00

PBU Bågen

Tfn: 690 50 45. Besöksadress: Grindhuset, Rosenlund, Tideliussgatan 22.

Erbjuder terapeutisk behandling för barn och ungdomar upp till och med 17 år, vilka bevittnat våld mellan vuxna i familjen. Hela Stockholms län är upptagningsområde. Gruppbehandling, konsultation, kristerapi och metodutveckling.

BRIS –Barnens rätt i samhället

Barnens hjälptelefon för barn och ungdomar upp till 18 år. BRIS betalar samtalet, det syns inte på telefonräkningen.

Tfn: 0200-230 230.

Måndag-torsdag klockan 15.00-19.00

Fredag klockan 14.00-18.00

Lördag-söndag klockan 14.00-17.00

Barncentrum

Kungsholms torg 13

Tfn 08- 508 40 022 eller 09- 508 40 024 (kontorstid)

Citypolisens familjevårdsgrupp

Socialsekreterare Birgitta Kjellin tfn 401 09 41 (kontorstid)

Socialsekreterare Margareta Moberg tfn ” ”

Här samlas alla resurser (socialtjänst, polis, åklagare, landsting och rättsmedicinalverket) kring ett barn som bevittnat våld eller är våldsutsatt, för samråd, förhör eller läkarundersökning av barnet.

För män**Manscentrum**

Tfn: 643 11 83. Besöksadress: Götgatan 83 D

Manscentrum är en politiskt och religiöst obunden stiftelse vars inriktning är att bistå män i kris. En övergripande målsättning är att hjälpa män och kvinnor att leva bättre tillsammans. Manscentrum driver en rådgivningsverksamhet i Stockholm dit varje år ett stort antal män vänder sig för att få hjälp och stöd när de har drabbats av svårigheter som de själva inte kan hantera, bl.a. våldsamt beteende.

Erbjuder samtalshjälp för att klarlägga, bearbeta och finna lösningar på känslomässiga och praktiska problem i livets olika skeden.

Rådgivning/tidsbeställning: Vardagar klockan 08.30-10.00 Tfn **08 - 643 11 83, 1184, 1186 och 1171**. Övrig tid telefonsvarare. Fax nr 08 - 55603452.

Mansjouren

Tfn: 30 30 20. Besöksadress: Karlbergsvägen 35 A.

Ideell stödorganisation för män. Arbetar med stödsamtal enskilt och i grupp samt har även telefonjour.

Länkarna – Verktygsgajden och Nyckelknippan

Tfn: 512 430 40 Lars Naumburg, Johanneshovslänkarna

Verktygsgajden är ett psykopedagogiskt program för beteendeförändring hos män som misshandlar kvinnor. Programmets mål är att stärka våldsutsatta kvinnors och barns säkerhet och skydd.

Programmet riktar sig till alla män som begår våld och övergrepp i nära relationer. Metoden bygger på kognitiva beteendeterapeutiska principer. Programmet är en kurs och inte en terapi och bedrivs i grupp, till vilken det går att ansluta sig när som helst.

Nyckelknippan är en diskussionscirkel, där deltagarna gemensamt undersöker hur den våldsamma relationen är uppbyggd och hur man påverkas av att leva med en man som använder olika former av makt och kontroll mot en. Grupperna är öppna och man kan ansluta sig när som helst.

Samtal under rubriken "Säkerhetsplanering" ges stort utrymme i kursen.

Kursen hålls på ett generellt plan och deltagarna förväntas inte, om de inte vill, berätta om egna erfarenheter av våld och övergrepp.

Skyddat boenden och insatser i kommunens regi

Kriscentrum för kvinnor i Stockholms stad

*Wollmar Yxkullsgatan 23
118 50 Stockholm*

Skyddat boende

Kriscentrum för kvinnor erbjuder skyddat boende för våldsutsatta kvinnor (fysiskt, psykiskt och/eller sexuellt) och deras barn. Det finns totalt 10 platser för kvinnor med eller utan barn. Såväl kvinnor som barn får en kontaktperson och erbjuds samtal och även praktisk hjälp av utbildad personal dygnet runt.

Placering beslutas av aktuell stadsdelsförvaltning eller av Socialjouren.

Avgifter:

Boendekostnaden är 575 kronor/dygn och kvinna och 250 kronor/dygn och barn. Ansvarig stadsdelsförvaltning kan ta ut 70 kronor/dygn som egenavgift från kvinnan.

Samtals- och våldtäktsmottagning och jourtelefon

Kriscentrum har också en kostnadsfri samtalsmottagning, inklusive en våldtäktsmottagning (som drivs i samverkan med Alla Kvinnors Hus). Kvinnorna som går i samtal har rätt att vara anonyma.

Ytterligare information och rådgivning kan fås på Kriscentrums jourtelefon. 08-429 99 40, som är öppen dygnet runt eller på tfn :08-508 25 544.

Hemsida: <http://www.stockholm.se/Extern/Templates/Page.aspx?id=13722>

Ansvarig chef: enhetschef Inger Åsebo, tfn: 508 25 542

E-post: inger.asebo@sot.stockholm.se

Hvilan, akut- och korttidsboende

Ingemarsgatan 9
113 54 Stockholm

Hvilan erbjuder akut- och korttidsboende för hemlösa kvinnor med missbruks- och/eller psykiska problem.

Hvilan tar också emot våldsutsatta kvinnor med dessa problem. Personalen på Hvilan har genomgått utbildning för att förbättra stödet för våldsutsatta kvinnor. Ett projekt pågår sedan 2005 för att förbättra stödet till våldsutsatta missbrukande kvinnor på Hvilan. Två behandlingsassistenter finns som stöd för dessa kvinnor och 3-4 platser är avdelade för denna målgrupp.

Korttidsboende är ett övergångsboende, som syftar till - oftast i kombination med andra insatser - att förbereda klienten för boende i andra boendeformer såsom inackorderingshem, gruppboende eller boende i tränings- eller försökslägenhet. Sådana placeringar kan i normalfallet pågå upp till högst 6 månader.

Avgifter för skyddat boende:

400 kr/dygn fr.o.m. dag 1 exkl. egenavgift.

Vid dygnet-runt-boende tillkommer egenavgift med 149 kr/dygn avseende boende och full kost. Vid akutboende tillkommer en egenavgift med 50 kr/dygn avseende nattlogi.

Totalkostnad för andra kommuner: 1.240 kronor/dygn.

Hemsida: <http://www.stockholm.se/Extern/Templates/Page.aspx?id=84927>

Ansvarig chef: tfn: 08-508 445 91

Västan

Eolshällsvägen 98

162 54 Vällingby

tfn: 508 485 80

Västan är ett stödboende och ska bereda heldygnsboende med 12 platser för hemlösa kvinnor med dubbeldiagnos, d.v.s. missbruks- och psykiska problem. Västan vänder sig till kvinnor med långvarig och komplex problematik.

Avgifter

997 kr/dygn inkl. egenavgift 117kr/dygn.

Pris för andra kommuner: 1.786 kr/dygn.

Hemsida: <http://www.stockholm.se/Extern/Templates/Page.aspx?id=84939>

Ansvarig chef: tfn: 508 48 580

Kvinnoboendet Syrenen

Södermannagatan 2, 2 tr.

116 23 Stockholm

tel. 08-508 40 180

fax:08-508 40 178

Syrenen är ett stödboende med 13 platser skyddat boende med stödinsatser.

Verksamheten erbjuder:

- dygnetruntbemanning
- träning av vardagsförmågor och social kompetens inom och utanför institutionen
- kontaktmannaskap med stödsamtal
- återkommande uppföljningssamtal med socialsekreterare och andra i nätverket
- individuell planering.

Träningskollektiv med 4 platser erbjuder ett mer självständigt boende

- ökat ansvar
- könsblandad klientgrupp eller kvinnovåning
- fortsatt kontaktmannaskap med regelbundna möten med alla inblandade.

Träningslägenheter med 3 platser

- ett sista steg innan självständigt boende
- fortsatt kontaktmannaskap med regelbundna möten med alla inblandade.

Målgrupp kvinnor med psykosociala och/eller missbruksproblem. Kvinnorna ska vara drogfria vid placering. Våldsutsatta kvinnor tas efter beslut och planering från stadsdelsförvaltning eller Enheten för hemlösa eller som led i en vårdkedja. Klienten skall själv, med hjälp och stöd av kontaktperson och placerare, aktivt medverka till att försöka ändra sin situation.

Boendetiden är inte begränsad, men för närvarande är den genomsnittliga boendetiden ca 3 månader.

Avgifter:

Dygnetruntboende: 977 kr/dygn inkl. egenavgift 151 kr/dygn.

Kollektivboende Hornsgatan: 600 kr/dygn

Träningslägenhet: 240 kr/dygn + faktisk hyra

Hemsida: <http://www.stockholm.se/Extern/Templates/Page.aspx?id=84744>

Ansvarig chef: institutionschef Anna Byström, tfn: 508 40 179

E-post: anna.bystrom@sot.stockholm.se

Kruton

Kris- och utredningscenter för tonårsflickor

Box 19 553

104 32 Stockholm

Tfn : 08-508 44 550.

Verksamheten består idag av det skyddade boendet och stöd- och rådgivningscentret.

Skyddat boende

Det skyddade boendet tar emot flickor i åldrarna 13-20 år med utländsk bakgrund som behöver skyddat boende till följd av hedersrelaterat våld från nära anhöriga. Placering sker enligt LVU eller SoL, akut eller planerat, dygnet runt.

Det skyddade boendet har 8 platser. Verksamheten vänder oss till Stockholms stad, kranskommuner och övriga landet. Placeringsavgiften är subventionerad för flickor i Stockholms stad och uppgår till 1.100 kronor/dygn.

Stockholms stads skyddade boendet erbjuder flickor/unga kvinnor som utsätts för hedersrelaterat våld eller hot om våld: skydd och omvårdnad dygnet runt, krisbearbetning och stödjande samtal, akuta placeringar, individuell plan för boendetiden utifrån flickans skyddsbehov och övriga uppdrag, utredning utifrån flickans berättelse och upplevelser, inventering och resursbedömning av nätverket, förmedla psykolog- och läkarkontakt vid behov, möjlighet att fortsätta sin skolgång, vägledning i placeringsfrågor, handläggare att delta i handledning, skriftlig dokumentation och löpande information under planeringstiden. Genom stöd- och rådgivningscentrets försorg finns möjlighet till fortsatt kontakt efter placering på boendet, samt möjlighet att delta i projektet TJEJ5:s tjejgrupp.

Stöd- och rådgivningscenter

Stöd- och rådgivningscentret för flickor/unga kvinnor med utländsk härkomst är den öppna delen av verksamheten. Centret vänder sig direkt till utsatta flickor/unga kvinnor, men även till professionella som kommer i kontakt med denna grupp

Stöd- och rådgivningscentret erbjuder

- råd, stöd och vägledning till flickor/unga kvinnor
- råd, stöd ,vägledning och information till personal inom socialtjänsten, skolor, ungdomsmottagningar med flera.

Dessa tjänster är kostnadsfria.

På uppdrag från socialtjänsten erbjuder centret dessutom:

- kontaktmannaskap
- handledning/support till ”skyddsfamiljer”
- övriga uppdrag som till exempel utbildning till yrkesgrupper som kommer i kontakt med flickor/unga kvinnor som utsätts för hedersrelaterat våld.

Stöd- och rådgivningscentret har i samarbete med organisationen Terrafem. Projektet TJEJ5 som vänder sig till personal och elever i skolor bl.a. i form av föreläsningar, seminarium och tjejgrupper. Projektet pågår under hösten 2006 och våren 2007.

Stöd- och rådgivningscentret finns centralt beläget nära T-bana, bussar och pendeltåg.

Tfn: 08-508 44 558, 08-508 44 559 måndag-fredag kl. 09-16.30, e-post:

centret@sot.stockholm.se

Hemsida: <http://www.stockholm.se/Extern/Templates/Page.aspx?id=80684>

Ansvarig chef: tfn: 08-508 44 556.

Skyddat boende och insatser i frivilligorganisationers regi

Nedanstående frivilligorganisationer tillhandahåller skyddat boende och insatser för våldsutsatta med ekonomiskt stöd från socialtjänstnämnden.

Alla Kvinnors Hus (AKH)

Besöksadress: Svartensgatan 3

Postadress: Box 4023

102 61 Stockholm

08-644 09 25, fax: 644 32 19

Målgrupp : Kvinnor och barn utsatta för mäns våld, kvinnor utsatta för sexuella övergrepp.

Information till socialsekreterare, polis, vårdpersonal, politiker, skolor, allmänhet m fl.

Verksamhet: Boende, telefonjour, enskilda stödsamtal, samtalsgrupper, information, opinionsbildning m.m.

Föreningen Alla kvinnors Hus driver ett skyddat boende för våldsutsatta kvinnor och deras barn med plats för 11 kvinnor. Det finns fem små lägenheter och fyra boenderum med tillgång till kollektivt kök och samlingsrum på Svartensgatan samt två externa lägenheter med skyddad adress. Lägenheterna är möblerade inklusive telefon och tv/video och AKH lånar ut sänglinne och handdukar.

Tack vare de externa lägenheterna kan AKH ta emot kvinnor med tonårssöner, det finns även en lägenhet där kvinnan kan ta med sig ett husdjur. Självklart kan kvinnor som utsatts för våld i samkönade relationer tas emot. I samtliga fall görs en individuell prövning av skyddsbehovet. Då AKH inte har personal på kvällar och helger kan inte kvinnor med missbruk eller psykisk sjukdom tas emot.

Avgifter för skyddat boende:

Ensam kvinna 450 kr/dygn, kvinna med 1 barn 650 kr/dygn samt kvinna med 2 eller flera barn 850 kr/dygn.

Expeditionen tfn: 08-644 09 25 är öppen måndagar - torsdagar kl. 9.00-18.00 och fredagar kl. 09.00-17.00.

AKH har också en jourtelefon 08-644 09 20, som är öppen vardagar och alla kvällar kl. 18.00 -21.00.

Team för Våldtagna Kvinnor, som drivs i samarbete med Kriscentrum för kvinnor, nås via tfn: 08-644 10 42.

Barnjouren vänder sig både till barn som bor i det skyddade boendet och till barn vars mödrar utsatts för mäns våld men som inte bor i huset. Barnen erbjuds enskilda stödsamtal och samtalsgrupper. Barnen som bor i det skyddade boendet erbjuds ordnade aktiviteter som t.ex. utflykter, bullbak, läsläsning och filmvisning. Nås på telefon 08-644 01 22, vardagar kl. 09.00-17.00.

Hemsida: <http://www.allakvinnorshus.org/>

För mer information om AKH och dess verksamheter, ring 08-644 09 23.

Systerjouren Somaya Kvinno- och Tjejjour

Box 7009
164 07 Kista
08-760 96 11 (kvinnojouren)
08-795 95 91 (tjejjouren)
08-750 96 13 (Fax)

kvinnojouren@somaya.se

tjejjouren@somaya.se

Hemsida: www.somaya.se

Målgrupp: Hotade och misshandlade kvinnor och tjejer, med inriktning på invandrar/muslimsk bakgrund/identitet. Jouren hjälper alla som söker hjälp.

Verksamhet: Jourtelefon är bemannad vardagar av anställd personal, av volontärer onsdags- och fredagskvällar samt lördagar kl. 11-13. Systerjouren Somaya kan erbjuda kvinnor och tjejer stödsamtal av utbildade jourkvinnor på 23 olika språk.

Verksamheten har 3 skyddade boenden med 8 platser, där 5 kvinnor med 8 medföljande barn samt 3 platser för tjejer med hedersproblematik kan tas emot.

Systerjouren Somaya ger brottsofferstöd till misshandlade, våldtagna och hotade kvinnor och tjejer, stödsamtal, information, hjälp till självhjälp. Verksamheten arbetar brottsförebyggande med att informera om våld mot kvinnor och barn, samt ger föreläsningar om hedersbegrepp och dess problematik.

Systerjouren Somaya Kvinno- & Tjejjour är en förening bestående av kvinnor med olika etnisk bakgrund.

Utbildade jourkvinnor med olika nationellt, etniskt ursprung och med olika språk jobbar ideellt och ger råd och stöd samt hjälp till självhjälp. De hjälpbehövande kan också vara anonyma.

Verksamheten arbetar med stöd åt kvinnor, barn och tjejer som utsätts för våld, förtryck och andra kränkningar.

Avgifter för skyddat boende hos Kvinnojouren:

Avgift för kvinna inom Stockholms Stad de 3 första månaderna är 400 kr/dygn. Därefter stiger avgiften till 600 kr/dygn.

Avgift för kvinna utanför Stockholms Stad de tre första månaderna är 500 kr/dygn. Därefter stiger avgiften till 700 kr/dygn.

Avgift för medföljande barn är 100 kr/dygn de tre första månaderna, oavsett kommun. Därefter är kostnaden 200 kr/dygn.

Kvinno- och Tjejjouren har en telefonjour och kan hjälpa till med skyddat boende vid akuta fall. Jourkvinnor kan informera på flera språk om rättigheter och skyldigheter i Sverige, ge tips om bra advokater, eskortera till läkare, polis, socialtjänst o.s.v. samt hjälpa med att flytta till en annan ort m.m.

Jouren erbjuder hjälp till självhjälp för utsatta kvinnor och tjejer och arbetar under tystnadsplikt.

Kvinno- och Tjejjourens *jourtelefon*: 08-760 96 11.

måndag – fredag kl.9.30-16.00

onsdagar kl.18.00 – 21.00.

fredagar kl. 18-20

lördagar kl. 11-13

Systerjouren Somaya Tjejjour

Tjejjouren Somaya

Box 7009

164 07 Kista

08-795 95 91

tjejjouren@somaya.se

www.somaya.se

Somayas Tjejjour är öppen för tjejer i alla åldrar och de som sitter i jouren har tystnadsplikt. Hit kan man ringa och prata om allt mellan himmel och jord. Tjejjouren driver med stöd från Länsstyrelsen ett skyddat boende för tjejer utsatta för hedersproblematik. Här finns personal dygnet runt. Somaya Tjejjour föreläser också om hedersvåld och dess problematik för bland annat skola, sjukvård och polis.

Avgifter för skyddat boende:

Avgift för tjej i boendet är 850 kr/dygn.

Tjejjourens telefon: 08 - 795 95 91.

måndag-fredag kl. 09.00 – 16.00.

På onsdags- och fredagskvällar samt lördagar kl. 11-13 svarar volontärer i jourtelefonen på nr: 08-760 96 11.

Vid *akutinskrivning* på det skyddade boende kan man även ringa mobilnummer 0762- 762011.

Terrafem

Box 891
101 37 Stockholm
Besöksadress: Kungsholmsgatan 8
08-643 05 10, jourtelefon 020-52 10 10
Fax 08-50 54 25
info@terrafem.org

Hemsida: <http://www.terrafem.org/>

Målgrupp: Våldsutsatta kvinnor/flickor av utländsk härkomst som utsätts för våld eller hot om våld.

Verksamhet: Terrafem arbetar för kvinnors och flickors rätt att leva utan mäns våld och dominans. Föreningen driver Sveriges enda rikstäckande *jourtelefon* för kvinnor och flickor med utländsk härkomst som utsätts för våld eller hot om våld, för närvarande på 41 språk. Terrafem utbildar jourkvinnor, bedriver extern utbildning och föreläsungsverksamhet samt opinionsbildande arbete om den rådande könsmaktsordningen ur ett feministiskt och etnicitetsperspektiv.

Terrafem har en kvinnojour som kan erbjuda en fristad och skyddat boende till kvinnor och deras barn. Plats kan erbjudas till 4 kvinnor och deras barn. Det finns 4 boenderum med tillgång till gemensamt kök och samlingsrum. I kvinnojouren finns personal på heltid under veckodagarna och en jourtelefon som gästerna kan ringa under helgerna. Kontinuerliga stödsamtal erbjuds.

Terrafems tjejhus är till för tjejer mellan 18-26 år av utländsk härkomst som utsätts för våld eller riskerar våld i någon form. Det kan handla om isolering och kontroll, tvångsgifte, dödshot från släktingar eller risk för s.k. hedersrelaterat våld. Terrafem driver två tjejhus på olika platser i Sverige med sammanlagt 11 platser där unga kvinnor kan bo under kortare eller längre tid. I Tjejhusen finns personal dygnet runt. Mottagning sker planerat under kontorstid. Kontinuerliga stödsamtal i grupp eller enskilt erbjuds.

Terrafems juristjour ger juridisk rådgivning.

Ersta fristad (Ersta härbärke)

Huvudman för verksamheten är Ersta diakoni, en fristående ideell organisation som drivs utan vinstsyfte.

Ersta härbärke heter fr.o.m. 2006-09-01 Ersta fristad. Ersta fristad är ett akut krisboende för 5 kvinnor och barn som blivit utsatta för våld och/eller hot i hemmet. Verksamheten har hemlig adress och hemligt telefonnummer.

Ersta fristad erbjuder krisbearbetning och praktiskt stöd till kvinnor dygnet runt. Där finns även specialutbildad personal för att möta barn i kris.

Om det finns plats kan Ersta fristad ta emot när som helst på dygnet, men placeringen måste gå via socialtjänsten. Man kan stanna upp till tre månader.

Boendet syftar till att återupprätta kvinnornas människovärde, inge hopp och hjälpa placerade kvinnor vidare i livet, oavsett bakomliggande problematik.

Efter tiden i det skyddade boendet kan plats i en av verksamhetens ”utslussningslägenheter” erbjudas. Det finns personal på kontorstid som ansvarar för lägenheterna, barnen kan vid behov fortsätta att ha kontakt med verksamhetens socialpedagog.

Ersta fristad har ett pågående samarbete med Manscentrum i ett projekt.

Socialjouren i Stockholm nås på tfn 08-508 400 00.

Ersta diakoni erbjuder också samtalsgrupper för kvinnor samt anhöriggrupper. *Tfn:* 08-714 64 01.

Hemsida: www.erstadiakoni.se

Unga kvinnors värn (UKV)

UKV är ett kris- och motivationshem med kvalificerat psykosocialt stöd för utsatta kvinnor. UKV är ett av Stockholms äldsta kvinnohus och grundades 1914 av Jakobs församling i samarbete med Ersta diakonisällskap. UKV är en fristående stiftelse med anknytning till Svenska kyrkan. Verksamheten finansieras via vårdavgifter samt fond- och gåvomedel.

UKV driver ett skyddat boende för utsatta unga kvinnor 18-30 år med barn. Både adressen och telefonen är skyddad. Personalen har viss kontakt med de boende, som förväntas att klara sig självständigt. Varje boende tilldelas två kontaktpersoner som ska fungera som extra stöd. Kontaktsamtal sker en gång/vecka där man följer upp den individuella handlingsplanen. Det finns sammanlagt 7 platser. Dessutom finns en liten lägenhet för mamma och barn. Akutplaceringar tas om möjligt emot fram till kl. 23.00. Boendetid ca 3 månader. Helpension. Ansökan sker direkt till UKV via socialtjänsten.

Verksamheten erbjuder krishantering, stödjande och motiverande samtal till kvinnor som blivit utsatta för psykiska eller fysiska övergrepp, misshandlade och eller hotade kvinnor i behov av skydd. UKV har miljöterapeutiskt arbete med t.ex. pedagogiskt kök, skapande verksamhet och motion.

Verksamheten har också två utslussningslägenheter, som ska fungera som ett mellanled innan flytt till eget boende.

Telefon: 652 99 98, fax 652 99 11.

ukv@telia.com Hemsida: www.ukv.se

Kvinnofrid – Våld i nära relationer

Handlingsplan

En vägledning för personal på Norrmalms
stadsdelsförvaltning

Revidering av handlingsplan från december 2003

Anette Sjöberg
2007 06 05

